

สาเหตุการ เกิดรัฐประหาร

สาเหตุที่นำไปสู่การ เกิดรัฐประหาร อาจกล่าวได้ดังนี้

๑. ความเคียดแค้นของประชาชนอันเนื่องมาจากการขาดแคลนข้าวบริโภค
๒. ปัญหาการระ เเศียรชุกิจเสื่อมโทรมภายหลังสงคราม
๓. การบริหารงานของรัฐบาลหย่อนสมรรถภาพ
๔. ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย
๕. กรณีรัชกาลที่ ๘ สวรรคต
๖. การ เปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐบาลโดยพรรคประชาธิปัตย์
๗. ความไม่พอใจของกบฏทหารบก

ประการแรก ความเคียดแค้นของประชาชนอันเนื่องมาจากการขาดแคลนข้าวบริโภค

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศไทยต้อง เผชิญกับปัญหาการขาดแคลนปัจจัยต่าง ๆ ในการอุปโภคบริโภค สิ่งสำคัญได้แก่ ข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลักในการดำรงชีวิตประจำวันของคนไทย ก่อนสงครามประเทศไทยผลิตข้าวได้เพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศและยังมีเหลือส่งขายต่างประเทศจำนวนมาก ในระหว่างสงครามข้าวที่ผลิตได้มีปริมาณลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ๒๔๘๕ ภัยจากน้ำท่วมครั้งใหญ่ทำให้เนื้อที่เพาะปลูกเสียหายมาก ประกอบกับข้าวที่ผลิตได้ถูกญี่ปุ่นบังคับซื้อเพื่อนำไปเลี้ยงทหารญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ในประเทศและนอกประเทศ ฉะนั้นข้าวที่เคยผลิตได้เพียงพอแก่การบริโภคในประเทศจึง เริ่มขาดแคลน

หลังสงครามสถานการณ์การผลิตข้าวไม่ดีขึ้น ข้าวที่ผลิตได้มีปริมาณคงที่หรือลดลง แต่ในขณะที่เดียวกันจำนวนผูบริโภคเพิ่มขึ้นสูง กล่าวคือ จำนวนประชากรปี ๒๔๘๐ มีประมาณ ๑๔,๘๖๔,๑๐๕ ล้านคน แต่ในปี ๒๔๙๐ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๗,๔๘๒,๖๘๘ ล้านคน ^๒ ดังนั้นการขาดแคลนข้าวบริโภคภายใน

^๑ เนื้อที่เพาะปลูกเสียหายประมาณ ๓๔.๒ % หรือ ๔ ล้านไร่, ไชยงค์ ฐชาติ และ โสภณ ทองปาน, เศรษฐกิจการค้าชาวไทย (พระนคร : แพรวพิทยา, ๒๕๐๓), หน้า ๑๙๖

^๒ รายงานการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการเพิ่มประชากรของประเทศไทย" โดยคณะกรรมการวิจัยสาขา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันวิจัยแห่งชาติ (พระนคร : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, ๒๕๐๕), หน้า ๓๘

ประเทศจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในเมื่อข้าวที่ผลิตได้ภายในประเทศไม่เพียงพอเพิ่มขึ้นในขณะที่จำนวน
ชาวที่ต้องการบริโภคสูงขึ้นอย่างมากมาย

สถิติการผลิตข้าว และการส่งข้าวออกของประเทศไทย

พ.ศ.	ปริมาณข้าวที่ผลิตได้ (พัน ข้าวเปลือก)	ปริมาณข้าวส่งออก (พัน)
๒๔๘๒	๔,๕๖๐,๔๖๓	๑,๒๐๙,๕๙๖
๒๔๘๓	๔,๙๒๓,๓๕๐	๑,๒๐๙,๕๙๖
๒๔๘๔	๕,๑๒๐,๐๙๗	๑,๑๒๓,๘๗๘
๒๔๘๕	๓,๘๖๘,๘๐๖	๗๕๒,๑๐๘
๒๔๘๖	๕,๗๐๒,๐๐๕	๕๕๐,๑๖๕
๒๔๘๗	๕,๑๐๗,๖๓๕	๓๑๐,๒๒๗
๒๔๘๘	๓,๖๙๙,๓๒๒	๑๙๔,๙๕๐
๒๔๘๙	๔,๔๕๒,๒๗๑	๔๕๕,๑๒๗
๒๔๙๐	๕,๕๐๖,๔๗๒	๓๘๔,๓๒๒

ที่มา : กองเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตร และกระทรวงเศรษฐกิจ

ข้าวได้กลายเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ เมื่อประเทศไทยได้ทำสัญญา "ความตกลงสมบูรณ
แบบ" กับประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๙ ในสมัยรัฐบาลชุก ม.ร.ว. เสียม ปราโมช
เป็นนายกรัฐมนตรี ตามสัญญานี้ ประเทศไทยต้องส่งข้าวให้อังกฤษเป็นจำนวน ๑ ล้าน ๕ แสนตัน
โดยไม่มีขีดมูลค่าภายในวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๙๐ แต่ต่อมาในสมัยรัฐบาลของนายปรีดี พนมยงค์ เป็น
นายกรัฐมนตรี ได้มีการแก้ไขข้อตกลงใหม่เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๘๙ จากการส่งข้าวโดยไม่มีขีดมูล
ค่ามาเป็นการขายข้าวให้อังกฤษจำนวน ๑ ล้าน ๒ แสนตัน ราคาตันละ ๑๒ ปอนด์ ๑๔ ชิลลิง ภายใน

๑ ขอสืบสี, สืบหา

เวลา ๑๒ เดือน ถ้าส่งไม่ครบตามเวลาที่กำหนดรัฐบาลไทยต้องส่งชาวจำนวนที่เหลือให้โดยไม่มีคิดมูลค่า

ในสมัยรัฐบาลซุกพลเรือตรี ด้วง ชำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการเจรจาตกลงกันใหม่เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๔๘๕ โดยประเทศไทยต้องขายชาวให้อังกฤษเป็นจำนวน ๖ แสนคน ราคาคนละ ๒๐ ปอนด์ ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๐ ถึง ๓๑ สิงหาคม ปีเดียวกัน ถ้าส่งไม่ครบตามเวลาที่กำหนด รัฐบาลไทยต้องส่งชาวจำนวนที่เหลือให้โดยไม่มีคิดมูลค่า^๒

ครั้งสุดท้าย ได้มีการตกลงราคากันใหม่ เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๐ ราคาชาวเพิ่มขึ้นเป็นราคาคนละ ๓๓ ปอนด์ ๖ ชิลลิง ๖ เพนซ์ และรัฐบาลไทยสัญญาว่า "จะคงควบคุมราคาชาวภายในประเทศไทยไว้ ตลอดจนการส่งชาวออกนอกประเทศจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๑"^๓

จากการที่ต้องมีพันธกรณีดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจึงรับภาระในการจัดส่งชาวส่งต่างประเทศ รัฐบาลจึงได้ดำเนินการควบคุมชาวที่ผลิตได้ภายในประเทศ งดการออกพระราชบัญญัติสำรวจและห้ามกักกันชาว พ.ศ. ๒๔๘๕ และพระราชบัญญัติการค้าชาว พ.ศ. ๒๔๘๕ ใช้ในการตรวจตราควบคุมการขนย้ายชาวที่ผลิตได้ตามท้องที่ต่าง ๆ โดยหวังผลสองประการ ประการแรก เพื่อจัดสรรแบ่งปันชาวจากท้องที่ที่ผลิตชาวได้มากไปยังท้องที่ที่ขาดแคลน ประการที่สอง เพื่อให้องค์การของรัฐบาลสามารถซื้อหาชาวส่งไปยังต่างประเทศได้ครบจำนวนภายในกำหนดเวลาตามสัญญา พลเรือตรี ด้วง ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงชี้แจงการดำเนินงานของรัฐบาลในเรื่องการควบคุมชาว เมื่อ

^๑ คีเรก ชัยนาม, เรื่องเดิม, หน้า ๕๓๕ - ๕๔๐

^๒ รายงานการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ ๒/๒๔๘๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๘๐

^๓ คีเรก ชัยนาม, เรื่องเดิม, หน้า ๕๓๔

คราวพรรคประชาธิปไตยเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐบาลในเดือนพฤษภาคม ๒๔๙๐ มีใจความว่า

"ประโยชน์อันยิ่งใหญ่ของเราคือประโยชน์ของประเทศชาติในเรื่องการไต่เงิน เราได้ทำ
บางสิ่งบางอย่างถึงกับไปบังคับเอาข่าวจากชาวนาเปล่า ๆ ขอบอกตรง ๆ ว่า ประชาชนจะดูว่า
ข้าพเจ้าอย่างไรนะ ข้าพเจ้าพร้อมที่จะรับไว้ในกรณีที่เรารู้ว่าเรารักชาวเขาในการไปปักกันชาวเขา
อะไรต่าง ๆ แล้วแต่จะดูว่าเถอะ ข้าพเจ้ารับว่าข้าพเจ้าทำ แต่ข้าพเจ้าทำไม่ให้เมืองไทยจม
กึ๋นในเรื่องเหล่านี้ ถ้าเกิดความเดือดร้อนโดยจะตองเขาคิวข้อชาวกันบาง ตองเสียคนนำชาบาง
ตองขออนุญาตชาวหลวงขนายชาบาง เมื่อเปรียบเทียบกับความสมบูรณ์แล้ว ประชาชนคนไทยจะ
เลือกเอาทางไหน เราจะเอาอย่างไรกัน ข้าพเจ้ายอมรับในการที่ข้าพเจ้าทำในเรื่องเหล่านี้
แต่อุคมคติความมุ่งหมายของข้าพเจ้าเป็นอย่างที่กล่าวมานั้น และประเทศไทยจะไม่ผิดพลาดเมืองออกชาว
ตาย ข้าพเจ้ารับรองเอาคอกข้าพเจ้าเป็นประกัน ข้าพเจ้ารับรองว่า จะไม่มีประชาชนออกชาวตาย
ทั้งเราไต่เงินด้วย"

แต่การดำเนินงานของรัฐบาลดังกล่าว ไม่อาจแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในการ
ซื้อหาข้าวมาบริโภค โดยเฉพาะในพระนคร ชนมูรี ตองใช้บัตรปันส่วนข้าว หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่า
กรรมกร ๒ พันคนยกขบวนไปขอข้าวที่ทำเนียบนายกรัฐมนตรี พ.อ. ชวง เชนงักก็ส่งกรม รัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงมหาดไทยได้กล่าวถึงการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากการขาด
แคลนข้าวบริโภค ดังนี้^๑

"...มอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์รับส่งข้าวตามท้องที่ต่าง ๆ ที่ขาดแคลนข้าว และ
การดำเนินการที่มิควรที่จะส่งข้าวไปหรืออำนวยความสะดวกในการซื้อขายแจกจ่ายกันระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด
เช่นเป็นต้นว่าทางจังหวัดระนองไม่มีข้าวก็ให้หาซื้อข้าวจากจังหวัดที่ใกล้เคียงมาช่วยเหลือ...
มีบางท่านพูดไปจนถึงว่าราษฎรออกชาวตายก็ได้ออกไปสอบสวน แต่ไม่ปรากฏว่าได้ออกตายเพราะไม่
มีข้าวจะกิน และข้าพเจ้าขอยืนยันว่าเมืองไทยไม่อดตาย ข้าพเจ้ารับผิดชอบ ราษฎรจังหวัดไหน
อดอยากอย่างไรแล้วเราตองรู้ แต่การอดอยากนั้นเป็นแต่ชั่วคราวหนึ่ง"

^๑ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๗/๒๔๙๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๔๙๐

^๒ หนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย ฉบับประจำวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๔๙๐

^๓ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๘/๒๔๙๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๔๙๐

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้เกิดการขาดแคลนข้าวบริโภคภายในประเทศเพิ่มขึ้น ได้แก่ การลักลอบนำข้าวส่งไปขายนอกประเทศ ทั้งนี้ เพราะภายหลังสงครามโลกกำลังขาดแคลนข้าว ราคาข้าวในตลาดต่างประเทศจึงสูงกว่าภายในประเทศมากประมาณสี่ถึงยี่สิบเท่า โดยเฉพาะแถบ มลายู ราคาตันละ ๒๐๐ ถึง ๕๐๐ ปอนด์สเตอร์ลิง^๒ เป็นเหตุจูงใจให้มีการลักลอบค้าข้าวไปขายต่างประเทศอย่างขนานใหญ่ รัฐบาลกวีพิกษาวิจารณ์อย่างหนักในเรื่องนี้มีบุคคลในวงการบริหารบาลมีส่วนพัวพัน ในการลักลอบค้าข้าว หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่า คร. เกอณ บุนนาค รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์แก้ไขเรื่องข้าวทุจริตอนุญาตส่งข้าว ๒,๗๐๐ กระสอบไป ๕ จังหวัด แต่ไปถึง จังหวัดเดียว สำหรับการหย่อนสมรรถภาพในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบส่งข้าวออกนอก ประเทศ รัฐบาลให้เหตุผลว่าขาดเครื่องมือดำเนินการโดยพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรีโคซแจงว่า "อายุเรื่องลักลอบนำข้าวออกนอกอีกอย่างหนึ่งนั้นมันจนปัญญาจริง ๆ บางทีเรือ เจาหนาที่เห็นเรือบรรทุกข้าวแลนอยู่ตอหนาทอตา พอไล่กวัดไปเรือเจาหนาที่ก็เกิดตายลงคือ ๆ อายุ พวกลักลอบข้าวออกมันยังโปกผาขาวมาเหยเสียควยฆ่า นี้แหละอายุเครื่องไม้เครื่องมือของเรานั้นเต็ม ที่ยั้งแหละนา" มีผู้กล่าวว่า ชาวที่ถูกส่งออกนอกประเทศระหว่างปี ๒๔๕๐ มีจำนวนเท่ากันและอาจจะ มากกว่าชาวที่ทางราชการส่งออกตามสัญญา

^๑ John Coast, Some Aspects of Siamese Politics. (New York: Institute of Pacific Relations, 1953), p. 36

^๒ W.D. Reeve, Public Administration in Siam. (New York: Royal Institute of International Affairs, 1951), p. 70

^๓ หนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย ฉบับประจำวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๔๕๐

^๔ สว่าง ลานเหล็ก, ๓๗ ปีแห่งการปฏิวัติ, เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๐

^๕ James C. Ingram, Economic Change in Thailand Since 1858. (California: Stanford University Press, 1954), p. 165

จอมพลผิน ชุณหะวัณ ผู้เป็นหัวหน้าคนหนึ่งในการทำรัฐประหารกล่าววิจารณ์การขาดแคลนข้าว
บริโภคว่า "เมืองเราเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวแท้ ๆ แต่ต้องเขากิวซื้อข้าวกิน และข้าวที่ได้มา
นั้นก็คุณภาพเลวที่สุด"

สรุปได้ว่า ความเดือดร้อนของประชาชนในการขาดแคลนข้าวบริโภคนั้นเนื่องมาจากข้าวที่ผลิต
ได้มีปริมาณไม่พอส่วนกับการเพิ่มของประชากร รัฐบาลได้มาตรการควบคุมข้าวที่ผลิตได้เนื่องจากมี
พันธกรณีส่งข้าวให้ทางประเทศตามสัญญา รวมทั้งการลักลอบส่งข้าวออกนอกประเทศเป็นเหตุให้คณะ
ทหารยกขึ้นเป็นขบวนการในการทำรัฐประหารในเวลาต่อมา ดังปรากฏในแถลงการณ์ฉบับที่ ๑

สาเหตุประการที่สอง ภาวะเศรษฐกิจเสื่อมโทรมภายหลังสงคราม

ผลของสงครามทำให้เศรษฐกิจของไทยภายหลังสงครามอยู่ในสภาพไม่มั่นคงเกิดภาวะเงินเฟ้อ
ค่าของเงินตกต่ำ สินค้ามีราคาแพง เป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากค่าครองชีพ
สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เช่น ข้าว เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
เป็นต้น ซึ่งสืบเนื่องมาแต่สมัยสงครามยังมิได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น อัตราค่าครองชีพอาจดูได้จากตัวเลข
ดัชนีค่าครองชีพ ดังนี้คือ

ดัชนีค่าครองชีพ ๒๔๘๑ : ๑๐๐

ปี	เลขดัชนี	อำนาจซื้อของเงิน ๑ บาท
๒๔๘๑	๑๐๐	๑๐๐
๒๔๘๒	๑๐๒.๖๐	๙๗.๔๗
๒๔๘๓	๑๑๒.๗๐	๘๘.๗๓
๒๔๘๔	๑๓๒.๙๐	๗๕.๒๔
๒๔๘๕	๑๗๖.๙๕	๕๖.๕๐

๑ จอมพลผิน ชุณหะวัณ, ชีวิตกับเหตุการณ์ของจอมพลผิน ชุณหะวัณ (พระนคร : โรงพิมพ์
ประเสริฐศิริ, ๒๕๑๓), หน้า ๘๔

ปี	เลขคี่	อำนาจซื้อของเงิน ๑ บาท
๒๔๘๖	๒๒๖.๕๒	๔๕.๐๖
๒๔๘๗	๔๖๖.๘๕	๒๑.๘๒
๒๔๘๘	๕๐๔.๖๖	๑๑.๐๕
๒๔๘๙	๑๐๗๖.๕๗	๕.๓๓
๒๔๙๐	๑๒๔๗.๑๑	๔.๐๒

ที่มา : กรมการสนเทศ

จะเห็นได้ว่า ในระยะหลังสงครามตัวเลขคี่ค่าครองชีพขึ้นสูงมาก และในขณะเดียวกันอำนาจซื้อของเงิน ๑ บาทก็ลดต่ำลงมาก สำหรับราคาข้าวสารซึ่งเป็นอาหารหลักของไทยเมื่อปี ๒๔๘๔ ราคากระสอบละ ๘ - ๑๐ บาท แต่ในปี ๒๔๙๐ กระสอบละ ๑๗๐ - ๑๘๐ บาท ส่วนอาหารอื่น ๆ เพิ่มขึ้นประมาณ ๑๐ - ๑๕ เท่าตัว

สาเหตุของการเกิดภาวะเงินเฟ้อ ค่าของเงินตกต่ำและราคาสินค้าสูงมีดังนี้

ก. สถานการณ์การเงิน ธนบัตรที่ออกใหม่มีปริมาณเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว อันเนื่องมาจากการใช้จ่ายของทหารญี่ปุ่นและการ เปลี่ยนอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทกับเงินเยน กล่าวคือ

ก.๑ การใช้จ่ายของทหารญี่ปุ่น ระหว่างสงครามรัฐบาลญี่ปุ่นได้กู้เงินจากรัฐบาลไทย เพื่อนำมาใช้จ่ายในกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ปรากฏว่าตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๔๘๔ ถึง มิถุนายน ๒๔๘๘ จำนวนเงินที่รัฐบาลไทยกู้รวมทั้งสิ้น ๑,๒๓๐,๗๐๑,๐๘๓ บาท ซึ่งหมายถึงว่า รัฐบาลต้องพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณสินค้าและบริการไม่ได้เพิ่มขึ้นตามส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อัตราการผลิตภายในประเทศรวมทั้งสินค้าและบริการเขาตกลงอย่างมากในระหว่างสงคราม ราคาสินค้าจึงสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

^๑ รายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๐, หน้า ๘

^๒ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์, วิวัฒนาการเศรษฐกิจ (ธนาคารแห่งประเทศไทย จัดพิมพ์, ๒๕๐๔), หน้า ๒๐๔

ก.๒ อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทกับเงินเยน ก่อนสงครามอัตราแลกเปลี่ยน ๑๐๐ บาท ต่อ ๑๕๕.๗๐ เยน แต่หลังจากญี่ปุ่นส่งกองทหารเข้ามาในประเทศไทย รัฐบาลไทยจำต้องทำสัญญา ขอตกลงกับรัฐบาลญี่ปุ่น เปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนมาเป็น ๑๐๐ บาทเท่ากับ ๑๐๐ เยน เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๔๘๕ ซึ่งเท่ากับว่าค่าของเงินบาทลดลงราวร้อยละ ๓๖ ทำให้ดุลการค้าระหว่าง ไทยกับญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากปรากฏว่าเงินที่ประเทศญี่ปุ่นต้องชำระให้แก่ประเทศไทยมี จำนวนสูงกว่าที่ประเทศไทยต้องชำระให้แก่ประเทศญี่ปุ่น กล่าวคือ จำนวนเงินเยนที่ได้รับชำระที่ ซึ่งมิใช่เสนอขายต่อธนาคารมีจำนวนสูงกว่าที่ธนาคารจะสามารถขายให้แก่ผู้ซื้อ เพราะฉะนั้นธนาคาร จึงต้องจำหน่ายธนบัตรแลกเปลี่ยนกับเงินเยนอยู่เรื่อย ๆ เป็นเหตุให้ค่าของเงินบาทตกต่ำลง

ข. สถานการณ์การค้า ปรากฏว่ารัฐบาลต้องจ่ายเงินกว่ารายได้เพิ่มขึ้นทุกปี ดังนี้^๓

ปี	รายได้		รายจ่าย		รับสูงกว่าจ่าย (+) จ่ายสูงกว่ารับ (-)
	งบประมาณ	รับจริง	งบประมาณ	จ่ายจริง	
๒๔๘๔	๑๓๗,๘๖๔,๐๐๐	๑๖๑,๘๘๖,๐๐๐	๒๑๑,๔๘๗,๐๐๐	๑๘๘,๗๕๒,๐๐๐	-๓๗,๖๓๑,๐๐๐
๒๔๘๕	๑๒๕,๘๖๒,๐๐๐	๑๕๗,๓๖๔,๐๐๐	๒๕๓,๘๑๕,๐๐๐	๑๘๕,๕๓๕,๐๐๐	-๕๘,๒๘๐,๐๐๐
๒๔๘๖	๑๔๘,๘๓๗,๐๐๐	๒๑๑,๖๕๑,๐๐๐	๒๘๐,๗๕๕,๐๐๐	๒๖๑,๒๘๕,๐๐๐	-๑๙,๔๗๐,๐๐๐
๒๔๘๗	๑๘๘,๓๐๐,๐๐๐	๒๘๕,๖๕๐,๐๐๐	๔๓๓,๕๓๓,๐๐๐	๓๗๓,๒๐๑,๐๐๐	-๕๖,๓๓๒,๐๐๐
๒๔๘๘	๒๕๕,๐๓๗,๐๐๐	๓๑๕,๖๘๗,๐๐๐	๖๒๘,๑๓๗,๐๐๐	๓๘๐,๗๐๕,๐๐๐	-๒๔๗,๔๓๒,๐๐๐
๒๔๘๙	๕๐๕,๐๐๐,๐๐๐	๖๓๑,๖๐๕,๐๐๐	๑,๑๒๓,๓๖๐,๐๐๐	๕๘๕,๕๗๐,๐๐๐	-๕๘๗,๗๕๕,๐๐๐
๒๔๙๐	๖๘๕,๐๐๐,๐๐๐	๘๕๓,๐๑๕,๐๐๐	๑,๑๖๐,๗๒๘,๐๐๐	๑,๐๕๕,๕๓๖,๐๐๐	-๑๐๗,๗๑๓,๐๐๐

^๑ ธนาคารแห่งประเทศไทย, ที่ระลึกวันครบรอบปีที่สี่สิบ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๐๕ (พระนคร : ทาง
หุ้นส่วนจำกัดศิวิลาพร, ๒๕๐๕), หน้า ๕

^๒ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ไชยยงค์, เรื่องเดิม, หน้า ๒๐๕

^๓ รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ของธนาคารแห่งประเทศไทย

การจ่ายเงินเกินรายได้ของรัฐบาล ทำให้เงินหมุนเวียนในตลาดมีมากขึ้น จึงมีส่วนช่วยเร่ง
ให้ราคาสินค้าสูงขึ้น นำไปสู่การเกิดภาวะเงินเฟ้อ

ค. การขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ เนื่องจากสัญญา "ความตกลงสมบูรณ์แบบ" ที่
ประเทศไทยได้ทำกับประเทศอังกฤษเมื่อ ๑ มกราคม ๒๔๘๘ ข้อ ๑๓ มีใจความว่า

"จนกระทั่งวันซึ่งจะเป็นวันเกี่ยวหรือต่างวันที่ได้ แต่ไม่ช้ากว่าวันที่ ๑ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๖
รัฐบาลไทยรับว่านอกจากจะใดเป็นไปตามคำแนะนำของคณะกรรมการประสม ณ. วอชิงตัน หรือ
องค์การคณะใด ๆ ที่จะมาทำการแทน และในกรณีซึ่งนอกจากจะใดเป็นไปตามคำอนุญาตขององค์
การพิเศษที่จะจัดตั้งขึ้นเพื่อการนั้นแล้ว จะห้ามบรรดาการส่งข้าว ฝ้าย ยาง และไม้สักออกนอก
ประเทศ และจะจัดระเบียบการค้าและแรงงานผลิตภัณฑ์เหล่านี้"

ดังนั้นภายหลังสงครามรัฐบาลไม่สามารถส่งสินค้าออกที่สำคัญได้แก่ ฝ้าย ยาง ไม้สักไปขาย
นอกประเทศ เพื่อที่จะได้เงินตราต่างประเทศสำหรับซื้อสินค้ามาบรรเทาความขาดแคลนภายใน
ประเทศได้ ส่วนชาวนั้นแม้ว่ารัฐบาลสามารถเจรจากับอังกฤษเปลี่ยนจากให้เปล่ามาเป็นมีค่าตอบแทน
แต่ค่าตอบแทนที่อังกฤษให้ในค่ากวาราคาซื้อขายข้าวในประเทศใกล้เคียงมาก เช่น ฆ่าไปราคาตันละ
๓๕ ปอนด์ แต่ไทยได้เพียงตันละ ๑๒ ปอนด์ ๑๔ ชิลลิง เป็นต้น รัฐบาลจึงได้รับเงินตราต่างประเทศ
จากการขายข้าวน้อยกว่าที่ควร นอกจากนี้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศยังได้เพิ่มขึ้นกว่าก่อน
สงครามมาก กล่าวคือ

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ก่อนสงคราม

หลังสงคราม

๑๑ บาทต่อ ๑ ปอนด์สเตอร์ลิง

๔๐ บาทต่อ ๑ ปอนด์สเตอร์ลิง

๒.๕๐ บาทต่อ ๑ ดอลลาร์

๑๐๐ บาทต่อ ๑๐.๐๗๕ ดอลลาร์

๑ ดิเรก ชัยนาม, เรื่องเกม, หน้า ๗๒๖

๒ กฎกระทรวงการคลังออกตามความในพระราชบัญญัติระบบเงินตราชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๘๘

ตลาดมืด

๔๐ บาทต่อ ๑ ปอนด์สเตอร์ลิง

๒๕ - ๓๐ บาทต่อ ๑ ดอลลาร์

ฉะนั้นสินค้าที่สั่งซื้อจากต่างประเทศจึงมีราคาแพงกว่าเดิมมาก

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงสามารถเปรียบเทียบสถานการณ์เงินตราของประเทศระหว่างก่อนสงครามกับหลังสงครามได้ดังนี้

ก่อนสงคราม ๓๐ พฤศจิกายน ๒๔๘๔ สถานการณ์เงินตราปรากฏดังนี้

	บาท		บาท
ธนบัตรที่จำหน่าย	๒๗๕,๓๓๑,๖๔๔	ทองคำ	๑๒๓,๑๑๐,๔๘๕
		หลักทรัพย์	
		สเตอร์ลิง	๕๑,๐๖๕,๒๒๕
		ปอนด์สเตอร์ลิง	๑๐๖,๕๒๒,๒๓๘
		เหรียญบาท	๑,๑๖๕,๘๒๕
	<u>๒๗๕,๓๓๑,๖๔๔</u>		<u>๒๗๑,๗๖๗,๗๓๓</u>

แสดงให้เห็นว่า เงินตรากังอยู่ในฐานะมั่นคงก็ เพราะมีหลักทรัพย์หรือทุนสำรอง (liquid assets) เป็นทองคำและปอนด์สเตอร์ลิงประมาณร้อยละ ๘๔ ของธนบัตรที่จำหน่าย

พระราชวังสี่เชอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย, เรืองไกร, หน้า ๒๐๗ - ๒๐๘

หลังสงคราม ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ สถานการณ์ธนบัตรปรากฏดังนี้

บาท	บาท
ธนบัตรที่จำหน่ายออกใช้ ๑,๗๕๕,๑๑๔,๔๙๒	ทองคำในประเทศไทย ๑๔๔,๕๐๑,๕๑๖
ในฝ่ายการธนาคาร ๒๓๓,๕๓๕,๘๖๖	ในประเทศญี่ปุ่น ๑๕๔,๐๕๗,๕๗๗
	เยน ๑,๒๘๔,๔๒๙,๕๘๘
	พันธบัตรคลัง <u>๒๕๒,๕๐๐,๐๐๐</u>
	๑,๘๗๕,๘๘๙,๐๘๖
	ทองคำกึ่งดอลล่าร์ในอเมริกา ๓๘,๓๕๐,๕๔๕
	หลักทรัพย์สเตอร์ลิงและ
	ปอนด์สเตอร์ลิงกึ่งดอลล่าร์ใน
	อังกฤษ <u>๒๖๕,๗๕๓,๘๙๖</u>
<u>๑,๙๙๒,๖๕๐,๓๘๘</u>	<u>๒,๑๘๑,๐๓๓,๕๒๒</u>

เมื่อเทียบตัวเลขสถานการณ์ธนบัตรก่อนและหลังสงครามจะเห็นได้ว่า ธนบัตรที่จำหน่ายเพิ่มขึ้น ๑,๗๑๗,๓๑๘,๖๖๐ บาท หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๒๒.๓ และเมื่อพิจารณาถึงหลักทรัพย์หรือทุนสำรองเงินตราที่มีอยู่แล้ว จะเห็นว่ามูลค่าทองคำในประเทศไทยเท่านั้นที่คงที่ที่สุดเพียง ๑๔๔ ล้าน บาทเศษ หรือประมาณร้อยละ ๗ ของจำนวนธนบัตรที่ไหลหมุนเวียน ส่วนทองคำในประเทศญี่ปุ่นประมาณ ๑๕๔ ล้านบาท ซึ่งในระยะนั้นก็ยังไมแน่ว่าจะมีหวังได้คืนหรือไม่ ถ้าวรรวมเข้าด้วยกันแล้วก็มีค่าประมาณ ๓๓๘ ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ ๑๗ ของธนบัตรที่ออกใช้เท่านั้น และถึงหากว่าสหรัฐอเมริกาและอังกฤษจะปลดปล่อยหลักทรัพย์ที่เคยยึดไว้ หลักร์พืยทั้งหมด เมอรวมเข้าด้วยกันแล้วจะมีเพียงประมาณร้อยละ ๒๘ ของธนบัตรที่ออกใช้เท่านั้น เมื่อเป็นดังนี้จึงเห็นได้ว่าค่าเสมอภาคของเงินตราไทยระหว่างก่อนและหลังสงครามแตกต่างกันมากหลายเท่า

ปัญหาเงินเฟ้ออันเนื่องมาจากสงครามเป็นปัญหาใหญ่ซึ่งเป็นทั้งสาเหตุและผลของปัญหาอื่น ๆ

^๑ Walter F. Vella, The Impact of the West on Government in Thailand. (Berkley: University of California Press, 1955), p. 390.

การแลกเปลี่ยนเงินเพื่อได้เริ่มมาตั้งแต่ปลายสงครามในสมัยนายควง อภัยวงศ์เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลประกาศเก็บขนัตริใบละพันบาทเขาค้าง และถึงกับอนุญาตให้เปิดธนาคารพันชั่วคราว (๓ กุมภาพันธ์ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๘๘) ได้เงิน ๑๒,๕๘๗,๗๑๔ บาท ซึ่งเท่ากับ ๒๒.๘ % ของงบประมาณรายไ้ประจำเดือนในขณะนั้น หลังสงครามรัฐบาลชุดนายปรีดี พนมยงค์เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการกู้เงินจากสหรัฐอเมริกา ๑๐ ล้านดอลลาร์ และจากอินเดีย ๕๐ ล้านรูปี เพื่อซื้อสินค้าเข้าประเทศ แต่ถึงกระนั้นก็การที่เงินบูรณะประเทศยังคงเป็นภาระหนัก รัฐบาลชุดพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์จึงดำเนินการขายทองคำทั้งในและนอกประเทศ ขายในประเทศจำนวน ๓๓๘,๔๕๕,๒๒ กรัมบริสุทธิ เป็นเงิน ๑๔,๗๘๕,๕๖๐,๕๗ บาท เพื่อปลดถอนขนัตริออกจากภาระหนี้เงิน ขายที่สหรัฐอเมริกาจำนวน ๗,๕๘๘,๐๓๐,๑๒๒ กรัมบริสุทธิ เป็นเงิน ๘,๕๘๕,๕๘๕,๗๒ ดอลลาร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินปรีวรรตดอลลาร์ เพื่อใช้จ่ายในการบูรณะประเทศ

ภาวะเศรษฐกิจของไทยสมัยหลังสงครามนี้ พลเอกเนตร ชะเมโยธิน ได้กล่าวสรุปในทัศนะของสามัญชนไว้ว่า

"...ฐานะของประเทศไทยภายหลังที่สงครามได้ยุติลงแล้วนั้น แม้ว่าเราจะแก้ปัญหาในทาง การ เมืองพอหนัก เป็นเบาและรอดพ้นความหายนะอันเนื่องมาจากที่จะต้องรับเคราะห์กรรมในการแพ สงครามมาได้เป็นอย่างดีพอใจก็ แต่ทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศอยู่ในฐานะที่แย่มาก ที่เดียว ค่าของเงินบาทภายหลังสงครามตกต่ำลงอย่างน่าใจหาย อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงิน บาทของเรากับปอนด์สเตอร์ลิงของอังกฤษ และดอลลาร์อเมริกันก็เปลี่ยนแปลงไปหลายเท่าตัว... เพราะฉะนั้นจึงไม่ต้องสงสัยว่าสิ่งอุปโภคและบริโภคต่าง ๆ ซึ่งเราขาดแคลน และต้องสั่งเข มาจากต่างประเทศนั้นจะต้องมีราคาสูง ขึ้นอย่างมากมาย ในขณะที่เดียวกันสิ่งของต่าง ๆ และอาหาร

^๑ วิวัฒนาการสยาม, เรื่องเดิม, หน้า ๘๖

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๔

^๓ รายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๐, หน้า ๑๖ - ๑๗

การกินซึ่งเรามีอยู่ภายในประเทศก็มีราคาสูงขึ้นด้วย เพราะผู้ผลิตจำเป็นต้องใช้จ่ายสูงขึ้น นี้คือผล
ของสงครามซึ่งเห็นไปอย่างง่ายที่สุดในสายตาของสามัญชน..."

อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจหลังสงครามให้กลับสู่สภาพเดิมจำเป็นต้องอาศัยเวลาในการ
ฟื้นฟูบูรณะประเทศด้วย รัฐบาลชุดหลังสงครามดำเนินการบริหารประเทศได้ประมาณ ๒ ปี คณะทหาร
ก็โดยกความเดือดร้อนของประชาชนในการครองชีพขึ้นมาเป็นข้ออ้างในการทำรัฐประหาร ดังปรากฏใน
คำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๔๙๐ และในแถลงการณ์
ฉบับที่ ๑

สาเหตุประการที่สามได้แก่ ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยภายในประเทศ

แม้ว่าสงครามได้สงบลงแล้ว แต่เหตุการณ์ภายในประเทศหาได้สงบตามไปด้วยไม่ รัฐบาล
ชุดหลังสงครามต้องประสบกับปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยภายในประเทศ เกิดโจรผู้ร้ายชุกชุมทั้งใน
พระนครและต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคกลางแถบราชบุรี สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี มี
ผู้ร้ายปล้นสะดมเป็นประจำ ได้รับการขนานนามว่า "เสือ่นั้นเสือนี่" เสือที่เป็นข่าวใหญ่ในเวลานั้น
ได้แก่ เสือฝ่าย เสือคำ เสือใบ เสือมเหศวร ฯลฯ ที่หมู่บ้านกอไผ่ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
เป็นโจรทั้งหมู่บ้านเรียกว่า โจรบ้านกอไผ่ ทางภาคใต้เกิดโจรสลัดทำการปล้นรังควานหมู่บ้านชาว
ประมง มีชื่อเรียกกันว่า "สลัดกระรุตเตา" ซึ่งภายหลังปรากฏว่า "นักโทษหลายคนรวมทั้งเจ้าหน้าที่บาง
นายที่ควบคุมนักโทษได้กลายเป็นโจรสลัด และต่างจังหวัดส่งขลาคู่พิจารณาทิพากษาจำคุกทั้งเจ้าหน้าที่
และนักโทษหลายคนในคดีต้องหาเป็นโจรสลัด" สำหรับปัญหาโจรผู้ร้ายชุกชุมนี้พรรคประชาธิปัตย์ได้นำมา

๑ พลเอกเนตร เขมะโยธิน, งานใต้ดินของพันเอกโยธี (พระนคร : บริษัทชนะการพิมพ์, ๒๕๐๐),
หน้า ๓๒๓ - ๓๒๔

๒ หนังสือพิมพ์ สยามนิกร ฉบับประจำวันที ๑ มีนาคม ๒๕๕๐ ลงข่าวการปราบปรามโจรบ้านกอไผ่

๓ กระทั่งตามรัฐธรรมนูญว่าการกระทรวงมหาดไทยเรื่อง "เลิกการควบคุมนักโทษที่เกาะกระรุตเตา" ของ
หลวงอรรถกัลยาณินิจ รายงานการประชุมพฤษสภา ครั้งที่ ๖/๒๕๕๐ (สามัญ) วันที่ ๒๒ กรกฎาคม
๒๕๕๐

เป็นหัวข้อหนึ่งในการ เปรียบเทียบทั่วไปไม่ว่าในใจรัฐบาลว่า "ไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อย ภายใต้นโยบายที่แถลงไว้" ในการอภิปรายตอนหนึ่ง พ.อ.ช่วง เขวงศักดิ์สงครามรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยได้ชี้แจงสาเหตุของความไม่สงบเรียบร้อยไว้ ๔ ประการ ประการแรก ภาวะสงครามทำให้ประชาชนอยู่ในความตึงเครียดท่ามกลางความสับสนของเหตุการณ์ เมื่อเสร็จสงครามแล้วร่างกายและจิตใจของประชาชนผันผวนเสื่อมโทรมลง ประการที่สอง ผลของสงครามทำให้ภาวะเศรษฐกิจทรุดโทรม ประชาชนได้รับความลำบากยากแค้นในการทำมาหากิน ประการที่สาม การระบอบของอาวุธซึ่งเนื่องมาจากอาวุธของกองทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยไว้ตลอด รวมทั้งอาวุธของฝ่ายเสรีไทยเอง ประการสุดท้ายความบกพร่องในการ เคลื่อนย้ายและปลดปล่อยทหารทำให้เกิดความระส่ำระสายไม่เป็นระเบียบในเหล่าทหาร เป็นเหตุให้ทหารบางพวกหันไปกระทำการทุจริต >

สำหรับเรื่องทหารประกอบการทุจริตนี้ ในการตอบคำถามของผู้แทนหนึ่งชื่อพิมพ์ พลโท จีระ วิชิตสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม "ยอมรับว่า ทหารบางเหล่าได้ทำการปล้นขโมย ๆ จริง... พวกหนึ่งได้แก่ ทหารที่ออกประจำการแล้ว ซึ่งทางการถือว่าเป็นราษฎรคนหนึ่ง ไม่สามารถจะเอาผิดหรือลงโทษทางวินัยทหารได้ อีกพวกหนึ่งได้แก่ ทหารกองประจำการที่หนีไปจากกรมกองหรือลาผู้บังคับบัญชาไปเยี่ยมญาติเยี่ยมบ้าน แต่เมื่อออกไปจากกรมกองแล้วก็ไปทำการปล้นสะดม... สมบัติฐานของการปล้นที่มึนทหารร่วมด้วยเป็นเพราะการครองชีพในปัจจุบันอยู่ในภาวะที่ยากแค้นมาก และเรื่องปล้นนี้เปรียบเสมือนโรคคุดค้อซึ่งถูกกลืนจากภายนอกเข้าไปในกรมทหาร... ประกอบกับในปัจจุบันนี้พลเมืองส่วนมากชอบแต่งกายคล้ายทหาร บางคราวประชาชนเลยเหมารว่าพวกปล้นเป็นทหารไปหมด" ^๒

^๑ รายงานการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ ๓/๒๔๘๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๘๐

^๒ พิมพ์ไทย ฉบับประจำวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๐

น้อย อินทนนท์ นักหนังสือพิมพ์ผู้มีชื่อเสียง กล่าววิจารณ์เหตุการณ์ในเวลานั้นว่า

"ในระยะเวลานี้แต่ละวันท่านจะพบคหบดีปล้นอย่างออกจากรักรากฎขึ้นในแหล่งต่าง ๆ กัน และแม้ในพระนครเอง... ขณะนี้แม้ภาวะในการครองชีพและชีวิตประจำวันจะเต็มไปด้วยความ อึดอัดคับแคบ ความหวาดกลัวซึ่งเป็นภัยอันยิ่งใหญ่แก่จิตใจของมนุษยชนครอบคลุมอยู่เหนือศีรษะของ ประชาชนพลเมืองทั่วไป ความทุกข์ทรมานของเมืองยิ่งกว่าสิ่งอื่นใดจนไม่มีกะจิตกะใจในการที่จะทำ มาหากิน หากปล่อยให้ภัยอยู่ในภาวะเช่นนี้นานไป ก็ไม่มีที่สงสัยว่าสมัยของบ้านแตกสาแหรกขาด สมัยของบ้านเมืองไม่มีขอมิแปยอนจะมาถึง ประชาชนจะหวังพึ่งใครไม่ใครนอกจากตัวของตัวเอง เท่านั้น

"ทางราชการอาจจะให้ความอนุเคราะห์ในทางรับรองแล้วรับรองเล่าในการอุปฐาปฐาจิตรผู้ร้าย ให้รับค้ำไป แต่เหตุที่ใครปรากฏมาแล้ว การปราบที่ถูกระทำให้เป็นการวิคคิงกามฎากกว่าจะ ถอนราก ฉะนั้นจึงไม่ใครผลจริงจึง นอกจากสงบรบค้ำชั่วคราว แล้วก็กลับงอกงามขึ้น"

นอกจากนี้ภายหลังสงคราม ชาวจีนบางกลุ่มที่อยู่ในเมืองไทยได้ก่อเหตุไม่สงบขึ้น^๒ เนื่องจากถือว่าจีนเป็นมหาอำนาจและเป็นฝ่ายชนะสงคราม ตามแนวคิดแบบเหวอราชซึ่งเป็นย่านคนจีนได้มีการ ชักธงชาติจีนเป็นการผิดพระราชบัญญัติการชักธง เจ้าหน้าที่ยามปราบไม่ยอมเชื่อฟัง เกิดการกระทบ กระทบกระทั่งกันขึ้น เช่น กรณีการยิงกันที่เหวอราชระหว่างคนจีนกับตำรวจและตำรวจทหาร จนถึง กับต้องตั้งกรรมการผสมจีน-ไทยดูแลความสงบเรียบร้อย และในหมู่นักจีนก็ก่อความไม่สงบทะเลาะ วิวาทกันเองระหว่างคนจีนที่นิยมรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งของเจียงไคเช็คกับคนจีนที่นิยมขบวนการจีนคอมมิวนิสต์ ซึ่งกำลังทำสงครามกลางเมืองในประเทศจีน^๓

^๑ น้อย อินทนนท์ (มาลัย ชูพินิจ), คอลัมน์ "ระหว่างบันทึก" ในหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย ประจำวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๐

^๒ William Skinner, Chinese Society in Thailand. (New York: Cornell University Press, 1957), p. 279

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๓

เกี่ยวกับความไม่สงบเรียบร้อยนี้ จอมพลฉัตร ชูณหะวัณ หัวหน้าคณะรัฐประหารโลกดาวถึง เหตุการณ์ที่ตนเองประสบหลังจากถูกปลดจากราชการโดยพลการจนกว๊วไปอยู่ที่ตำบลบางขวาง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา แต่ต่อมาไม่นานต้องย้ายกลับกรุงเทพฯ เพราะ "กำนันมาปรารภกับข้าพเจ่าว่า ทราบว่ามีผู้รายกลุ่มหนึ่งมีอาวุธทันสมัย จะเข้าปล้นบ้านข้าพเจ้า และเล้าล่อว่าข้าพเจ้าเป็นแม่ทัพในคราวสงครามร่ำรวยมาก ข้าพเจ้าจึงปรึกษากับภรรยาและลูกบางคนโดยเชิญกำนันมาร่วมควย เพราะพิจารณาเห็นว่าโดยรอบคอบแล้ว ถ้าขึ้นอยู่ต่อไปก็จะเป็นอันตรายเสียเปล่า ๆ เราเคยผ่านสงครามรอกชีวิตมาได้ถึง ๒ ครั้ง

"เมื่อข้าพเจ้ากลับเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ มีข่าววิพากษ์วิจารณ์แต่เรื่องออกสู่ต่าง ๆ... ชาวจีนก่อการวิวาทตำราวจของทำการปราบปราม เราได้ยืนแต่เสียงปืนไม่เว้นแต่ละวัน และข่าวที่ร้ายแรงที่สุดได้แก่ รัชพระที่นั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถูกผู้รายขโมยหายสาบสูญโดยไม่มีข่าวไว้แหว... ประชาชนในพระนคร เกิดอดเวงคล้ายบ้านเมืองไม่มีขอมมีแม่ ตามรานขายอาหารขายกาแฟและโรงมหรสพกล่าวติเตียนรัฐบาลเข้าไปหมกเหลือที่จะฟังได้ บางคนกล่าวขึ้นคัง ๆ ว่า "อายคนคิดรักชาติไปมุกหัวนอนกันอยู่ที่ไหน ไม่ช่วยปราบปรามให้มีความสงบ"

สาเหตุประการที่สี่ กรณีรัชกาลที่ ๘ สวรรคต

ในสมัยรัฐบาลชุกุนายปรีดี พนมยงค์เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เกิดเหตุการณ์อันสำคัญยิ่งนั่นก็คือ กรณีสวรรคตของรัชกาลที่ ๘ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ ในวันที่เดียวกันนั้นเอง สำนักพระราชวังก็ได้แจ้งข่าวทางราชการ ดังนี้

^๑ จอมพลฉัตร ชูณหะวัณ, เรื่องเดิม, หน้า ๘๓ - ๘๔

^๒ ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฤษฎีกา ภาค ๒ เล่ม ๖๓ ตอนที่ ๓๙ ฉบับพิเศษ (๙ มิถุนายน ๒๔๘๙), หน้า ๑

ข่าวราชการ

ควมนับตั้งแต่วันที่ ๒ มิถุนายน ศกนี้เป็นต้นมา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เริ่มทรงพระประจักษ์เกี่ยวกับพระนาถิ์ไม่เป็นปกติ และทรงเห็นคเหน้อยไม่มีพระกำลัง แมกระนั้นกั สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้เสด็จประพาสเยี่ยมเยียนราษฎร เป็นพระราชกรณียกิจของพระองค์ ครั้นต่อมาพระอาการเกี่ยวกับพระนาถิ์ยังมีไคทุเลาลง จึงต้องเสด็จประทับอยู่แถบพระที่นั่งได้เสด็จออกงานตามหมายกำหนดการ ครั้นวันที่ ๕ มิถุนายน ศกนี้ เมื่อสมเด็จพระบรมชนกเสด็จเวลา ๖.๐๐ นาฬิกา ได้เสวยพระโอสถน้ำมัน ละหุงแล้วเสด็จทรง ซึ่ง เป็นพระราชกิจประจำวัน แล้วเสด็จเข้าพระที่ ครั้นเวลาประมาณ ๘.๐๐ นาฬิกา มหาคเล็กห้องพระบรมมไคย็นเสียงป็นคังขึ้นในพระที่นั่ง จึงรีบวิ่งเข้าไปดู เห็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมมไคย็นพระที่ มีพระโลหิตไหลเปื้อนพระองค์และเสด็จสวรรคตเสียแล้ว มหาคเล็กห้องพระบรมมไคย็นจึงไคไปกราบทูลสมเด็จพระราชชนนีให้ทรงทราบ แล้วเสด็จไปถวายบังคมพระบรมศพ ตอนนั้นมามีพระบรมวงศานุโหญ่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และอธิบดีกรมตำรวจกับอธิบดีกรมการแพทย์ ไคไปถวายตรวจพระบรมศพและสอบสวน ไคความสันนิษฐานว่า คงจะทรงจับค้ำพระแสงป็นตามพระราชอัชฌาัยที่ทรงชอบแล้ว เกิดอุบัติเหตุขึ้น

สำนักพระราชวัง

วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๘๕

กรมตำรวจไคออกแถลงการณ์ในวันรุ่งขึ้น ดังนี้

แถลงการณ์กรมตำรวจ

การเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ตามที่สำนักพระราชวังไคแถลงการณ์ให้ทราบเรื่องเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๘๕ นั้น กรมตำรวจเห็นสมควรไคแถลงเพื่อประชาชนไคเพิ่มเติมต่อไป กล่าวคือ

เมื่อให้ทราบข่าวเสด็จสวรรคต นายกรัฐมนตรีไคมีบัญชาให้อธิบดีกรมตำรวจ ผู้นั่งคับการตำรวจสันติบาล รองผู้นั่งคับการตำรวจสันติบาล เขาเฝ้าถวายความเคารพและสอบสวนพฤติเหตุแห่งการสวรรคต ฝ่ายการแพทย์มไคอธิบดีกรมการแพทย์ เป็นผู้นถวายการตรวจพระบรมศพ

ในการสอบสวนเจ้าหน้าที่ใดซึ่งประ เค้น เป็นข้อสัง เกตแต่ เบื้องตน เป็น ๓ ประการว่า
กรณีจะเป็นประการใด กล่าวคือ

- ๑. มีผู้ลอบปลงพระชนม์
- ๒. ทรงพระราชอรรถวินิบาตกรรม
- ๓. โคยอุปัทพเหตุ

ในประเด็นข้อที่ ๑ ตามทางการสอบสวนได้ความว่า ในพระที่นั่งประทับนอกจากพระญาติ
พระวงศ์ที่ใกล้ชิด ซึ่งประทับอยู่เป็นประจำ และมหาดเล็กเวรเฝ้าและผู้ถวายความปลอดภัย ซึ่งล้วน
แต่ผู้จงรักภักดีแล้ว ก็ไม่มีร่องรอยให้เห็นว่าจะมีผู้แปลกปลอมเข้ามา และทั้ง เป็นเวลากลางวันซึ่งใน
พระที่นั่งนั้น ยิ่งไม่ใช่เป็นโอกาสที่ผู้แปลกปลอมหรือผู้คิดประทุษร้ายจะกระทำการลอบปลงพระชนม์ได้
ฉะนั้นในประเด็นข้อหนึ่ง จึงยังไม่มีการณ์เหตุอันใดที่น่าสงสัย

ในประเด็นข้อ ๒ ตามทางสอบสวนปรากฏว่า โดยปกติพระองค์มีพระราชอิริยาบถเสด็จขึ้น
เย็นเป็นประจำอยู่แล้ว แมแต่ในวันที่ ๘ มิถุนายน ก็ยังไปรดเกล้าฯ ในนายวงศ์ เชาวณิกวี ศาสนา
จารย์ประจำสำนักพระราชเลขานุการในพระองค์เฝ้าถวายการบรรยายพุทธประวัติ ประทับพระเก้าอี้
ฟังถวายพระอิริยาบถอันสงบ เป็นเวลาประมาณ ๓๐ นาที แต่โดยการสังเกตของศาสนาจารย์ทุกกลางวัน
ไม่มีพระราชอิริยาบถอย่างใดอันแสดงให้เห็นเลยว่า ไม่พอพระราชหฤทัยอย่างใดเลย และเมื่อวันที่
๘ มิถุนายน พระองค์ทรงบรรทมแล้ว มหาดเล็กได้สังเกตเห็นพระอาการแจ่มใส ต่อจากนั้นจนถึงเวลา
๘.๐๐ น.เศษ อันเป็นเวลาสวรรคต มิได้มีเหตุการณ์อย่างใดเข้าแทรกแซงเลย ถ้าจะทรงทำพระราช
อรรถวินิบาตกรรมแล้ว ก็น่าจะทรงกระทำเสียก่อนนั้น และได้ปรากฏว่าในคืนนั้นได้ทรงบรรทมหลับสบาย
จึงไม่มีเหตุอันใดจะสื่อให้เห็นว่าพระองค์ได้ทรงกระทำพระราชอรรถวินิบาตกรรม

ประเด็นข้อที่ ๓ ได้ความจากมหาดเล็กห้องพระบรรทมซึ่งอยู่นอกห้องพระบรรทมประมาณ
๔ เมตรว่า ในวันที่ ๘ มิถุนายน เวลาประมาณ ๖.๐๐ น. สมเด็จพระราชชนนีได้เสด็จมาถวายน้ำมัน
ละหุ่งแล้วเสด็จกลับ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังประทับอยู่ในห้องพระบรรทมจนถึงเวลา ๘.๐๐ น.
มหาดเล็กเห็นพระองค์เสด็จออกไปยังห้องสรงแล้วเสด็จกลับเข้าห้องพระบรรทม มหาดเล็กก็นำน้ำสม
เสวยไปถวายตามปกติประจำวัน ก็ทรงโบกพระหัตถ์แสดงว่าไม่ทรงพระประสงค์จะเสวย แล้วมหาดเล็ก

ก็ออกมาอยู่ที่เจดีย์ใกล้ท้องพระบรรทม จนเวลา ๙.๐๐ น. เศษ ไต่ขึ้นเสียงปั้งดัง มหาเล็กวิ่งเข้า
 ไปดู เห็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรรทมทรงงายอยู่บนพระที่และมีพระโลหิตไหล มหาเล็กก็ตกใจวิ่งไป
 กราบพูลสมเด็จพระราชชนนี สมเด็จพระราชชนนี พระอนุชา และพระพี่เลี้ยง พร้อมด้วยมหาเล็กเห็น
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรรทมในพระอาการอย่างเก่าแล้ว และมีรอยดูกระดูกสันหลังที่หน้าพระนลาศ พระ
 แสงปั้งขนาด ๑๑ ม.ม. อยู่บนที่ใกล้พระหัตถ์ซ้าย มีพระโลหิตที่พระนลาศ พระนาสิก พระกรรณ พระ
 อูระ และเป็นพระที่ และมีมหาเล็กเก็บเอาพระแสงปั้งไปเก็บไว้ในลิ้นชักตู้ ซึ่งเจ้าพนักงานผู้ถวาย
 การสอบสวนได้ตรวจแล้วยังมีกระดูกสันหลังอยู่ในลำกล้อง ๑ นิ้ว มีกระดูกบรรจุในแม่กำขี้ ๕ นิ้ว
 และนกขี้ขี้ขี้ ตามคำของอธิบดีกรมการแพทย์ผู้ถวายการตรวจซากแผลปรากฏว่ามีแผลกระดูกสันหลังที่
 กลางพระนลาศใกล้กับพระโขนงซ้าย และตอนเบื้องปฤษฎางค์แห่งพระเศียรค่อนข้างซ้ายมีรอยยิวหนึ่ง
 ซากกลมประมาณครึ่ง เซนติเมตร และพระอัฐิแตกละเอียดหลายชิ้น การถวายความปลอดภัยตามปกติ
 กระทั่งวันสวรรคตนั้น ได้มียามประจำหลายชั้นในพระที่นั่งทั้งชั้นกลางและชั้นบน

เมื่อทางสืบสวนและสอบสวนไม่มีเหตุชวนให้คิดต่อไป ตามข้อ ๑ - ๒ แล้วเป็นเพราะเหตุใด
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงสวรรคตด้วยกระดูกสันหลัง ตามการสอบสวนได้ความว่า โปรดพระแสงปั้งมากถึงกับ
 เก็บไว้ในห้องพระบรรทม ๑ กระบอก เวลาเช้าและบ่ายเมื่อทรงว่างพระราชกรณียกิจแล้วก็ทรงปั้งเล่น
 เสมอ บางครั้งก็ทรงยิงจากห้องพระบรรทมออกทางพระแกล โดยเฉพาอย่างยิ่ง พระแสงปั้งกระบอก
 ที่ยิงนี้พระองค์ท่านเคยทรงหยิบขึ้นตรวจโดยสองทางลำกล้อง และทรงขี้เล่นด้วย และเคยทรง
 ปรารภกับผู้ใกล้ชิดว่าไปเป็นกระบอกนี้อ่อนล้าง่าย ประกอบด้วยแผลที่ถูกอาวุธปืนไม่มีรอยใหม่ ถ้าจะทรง
 กระทำพระอัฐิวิมาดากรรมแล้วรอยกระดูกจะถูกทรงพระนลาศไม่ได้ เพราะจะทรงยิงไม่ถนัด ถ้าจะเอา
 ปากกระบอกพระแสงปั้งจ่อใกล้พระนลาศก็คงจะมีรอยใหม่รอยปากแผลกระดูกสันหลัง ตามทางสอบสวนเท่า
 ที่ได้ความในชั้นนี้ มีพฤติการณ์ชวนให้สันนิษฐานว่าคงจะทรงหยิบพระแสงปั้งมาดูขี้เล่นตามพระราช
 อธิษาศัยที่โปรดเช่นเคย โดยมิได้ทรงตรวจก่อนว่ามีกระดูกซี่โครงลำกล้องอยู่หรือไม่ แล้วคงจะทรงหัน
 ปากลำกล้องขึ้นทรงตรวจดู แล้วนิ้วพระหัตถ์ไปถูกไปเป็นต้นขึ้นถูกพระนลาศก้างแล้ว อันเป็นเหตุที่ใกล้ชิด
 มากกว่าจะสันนิษฐานเป็นอย่างอื่น

กรมตำรวจ

๑๐ มิถุนายน ๒๔๘๘

แถลงการณ์กรมตำรวจ
ฉบับที่ ๒
เรื่อง การสอบสวนพวคดีเหตุที่
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสวรรคต

ตามแถลงการณ์ของกรมตำรวจลงวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๔๘๕ เรื่อง การสอบสวนพวคดีเหตุที่
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตนั้น บัดนี้การสอบสวนได้ความเพิ่มเติมต่อมาว่าก่อน
สวรรคตสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯกำหนดให้หม่อมเจ้า อาชวทิศ กิสกุล เข้าเฝ้า
ในวันที่ ๕ มิถุนายน เวลา ๑๑.๐๐ นาฬิกา เพื่อกกราบบังคมทูลลาทรงผนวช และได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้า สุชาสวัสดิวงศ์สนธิ สวัสดิวัฒน์ รวมไปถึงเสวยพระกระยาหารกลางวัน เวลา
๑๒.๐๐ นาฬิกา ในเวลาเดียวกันนี้ด้วย แต่พระองค์กวิตเสด็จสวรรคตเสียก่อนกำหนดเวลาดังกล่าว
แล้วไม่กี่ชั่วโมง นอกจากนี้ยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายวงศ์ เขาวนระกวี ศาสตราจารย์ประจำ
สำนักราชเลขานุการในพระองค์ไปกราบทูล สมเด็จพระสังฆราชเพื่อทรงนำวันทูลลาเสด็จไปยังสหรัฐ
อเมริกา ซึ่งได้ทรงกำหนดวันที่ ๑๐ มิถุนายน ที่พระอุโบสถวัดบวรนิเวศน์ และอธิบดีกรมตำรวจ
ผู้บังคับการตำรวจสันติบาลกับนายวงศ์ เขาวนระกวีได้ไปเฝ้ากราบทูลสมเด็จพระสังฆราชแล้วก็ได้ความ
สมจริง ซึ่งเป็นหลักฐานเพิ่มเติมข้อสันนิษฐานว่า การสวรรคตได้เป็นไปโดยอุบัติเหตุ

กรมตำรวจ
๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๕

จากแถลงการณ์ของสำนักพระราชวังกับแถลงการณ์ของกรมตำรวจ เห็นได้ว่าหน่วยราชการ
ทั้งสองสันนิษฐานว่า การสวรรคตเป็นไปโดยอุบัติเหตุ แต่แถลงการณ์ดังกล่าวไม่อาจจัดความสงสัยใน
หมู่ประชาชน เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางทั้งในหน้าหนังสือพิมพ์ และจากพรรคการเมือง
ฝ่ายค้านคือ พรรคประชาธิปไตย กรมตำรวจได้ออกแถลงการณ์ฉบับที่สามมีใจความว่า

"ควยปรากฏว่า ในขณะนี้ไม่มีผู้ใดสนใจจนในกรณีเกี่ยวกับการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลไปในทำนองออกตุลาการประการ ทั้งนี้อาจก่อให้เกิดความไม่สงบ และ
อาจเป็นทางเสื่อมเสียพระบรมเชษฐาธิราชได้ คณะรัฐมนตรีได้ลงมติว่า หากผู้ใดมีหลักฐานเป็น
อย่างอื่นนอกจากที่ทางราชการได้แถลงไปแล้ว ก็ให้นำหลักฐานเสนออธิบดีกรมตำรวจ"

ในวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๔๘๕ รัฐบาลได้ประกาศตั้งคณะกรรมการสอบสวนกรณีสวรรคต
เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าฟังได้ ณ กระทรวงยุติธรรม คณะกรรมการประกอบด้วย

๑. ประธานศาลฎีกา	ประธานกรรมการ
๒. อธิบดีศาลอุทธรณ์	กรรมการ
๓. อธิบดีศาลอาญา	กรรมการ
๔. อธิบดีกรมอัยการ	กรรมการ
๕. ประธานพฤษสภา	กรรมการ
๖. ประธานสภาผู้แทน	กรรมการ
๗. พระองค์เจ้าจุมภฏพงษ์บริพัตร	กรรมการ
๘. พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล	กรรมการ
๙. พระองค์เจ้าธานีนิวัติ	กรรมการ
๑๐. พล.ต. วิเชียร สุกันตานนท์	กรรมการ
๑๑. พล.ร.ต. แทรน ปัจจุบันนท์	กรรมการ
๑๒. พล.อ.ต. หลวงเชิดชูอากาศ	กรรมการ
๑๓. นายสัญญา ชรรณศักดิ์	เลขาธิการ
๑๔. นายสอาด นาวิเจริญ	ผู้ช่วยเลขาธิการ

ในระหว่างที่คณะกรรมการสอบสวนกรณีสวรรคตยังดำเนินงานอยู่นั้น การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล
ก็หาได้ระงับลงไปไม่ หากยังคงมีอยู่เรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าหนังสือพิมพ์ รัฐบาลจึงได้ออก
ประกาศภาวะฉุกเฉินเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๔๘๕ และได้เริ่มตรวจข่าวหนังสือพิมพ์ หลังจากนั้นก็มี
การจับกุมนักหนังสือพิมพ์บางคน เช่น นายคำรณ ปัทมะศิริ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ประชาธิปไตย

รายละเอียดและความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ในการที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จสวรรคต (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, ๒๔๘๕), หน้า ๓

ร.ท. สัมพันธ์ ชันยชวณะ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เกียรติศักดิ์ สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ บางคนได้แก่นายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดอุบลราชธานี นายโชติ คุ้มพันธ์ สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดพระนคร ถูกจับในข้อหาขู่ยิงกล่าวร้ายป้ายสีรัฐบาล

คณะกรรมการสอบสวนกรณีสวรรคตได้ดำเนินงานมาจนถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๔๘๘ จึงได้สรุปผลในสมัยรัฐบาลชุกพล เวือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ผลของการสอบสวนปรากฏดังนี้คือ

"คณะกรรมการได้ประมวลสอบสวนเข้าทั้งหมด ทั้งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้สอบสวนไว้เดิม และที่สอบสวนโดยเปิดเผยต่อหน้าประชาชน และเมื่อไต่พิจารณาถึงคำพยานบุคคล วัตถุประสงค์และเหตุผลแวดล้อมกรณีต่าง ๆ ทุกแง่ทุกมุมโดยรอบคอบถึงไกลกลางแต่คนแล้ว คณะกรรมการเห็นว่าในกรณีอันจะพึง เป็นคนเหตุไพบพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลสวรรคตได้นั้น สำหรับกรณีอุบัติเหตุ คณะกรรมการมองไม่เห็นทางว่าจะ เป็นไปได้อย่างไร ส่วนอีกสองกรณีคือ ถูกลอบปลงพระชนม์และปลงพระชนม์เองนั้น การถูกลอบปลงพระชนม์ไม่มีพยานหลักฐานและ เหตุผลที่แน่นอน แสดงว่าจะ เป็นไปไม่ได้ แต่ไม่สามารถที่จะตัดออกเสียได้โดยสิ้นเชิง เพราะว่าจะยังมีท่าทางของพระบรมศพคานอยู่ ส่วนในกรณีปลงพระชนม์เองนั้น ลักษณะของบาดแผลแสดงว่าเป็นไปไม่ได้ แต่ไม่ปรากฏเหตุผลหรือหลักฐานอย่างใดว่าใครเป็นเช่นนั้นโดยแน่ชัด คณะกรรมการจึงไม่สามารถที่จะชี้ขาดลงไปได้ว่าเป็นกรณีหนึ่งกรณีใดในสองกรณี

"ทั้งนี้ เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ เจ้าพนักงาน ที่จะดำเนินการสืบสวนและปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป"

ด้วยเหตุที่คณะกรรมการสอบสวนกรณีสวรรคตวินิจฉัยไม่เด็ดขาด ฉะนั้นความคลางแคลงใจสงสัยของประชาชนที่มีมาแต่สมัยนายปรีดี พนมยงค์ จึงสืบเนื่องมาถึงรัฐบาลของพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ในการ เปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐบาลเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๔๘๐ พรรคประชาธิปัตย์ได้นำกรณีสวรรคตมาอภิปรายในหัวข้อที่ว่ารัฐบาล "ไม่สามารถค้นหาข้อเท็จจริงแถลงต่อประชาชนให้ทราบว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๘ สวรรคตเพราะเหตุใด" และก่อนหน้ารัฐประหารจะเกิดขึ้นหนึ่งเดือน กรณีสวรรคตก็ได้เป็นข่าวใหญ่อีกครั้งหนึ่ง เมื่อพันเอกพระยาวิชิตสรสาคร (จินดา วัชรเสถียร) กับ

๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑

นางนอม วิจิตรสรสาร ภรรยาของได้นำนางละม่อม แซ่สีหะไปพบนายรัฐมนตรี นางละม่อมเล่าว่า
 ตนเองคุ้นเคยกับนายชิต สิงหเสนี มหาตมเล็ก นายชิตได้บอกกับนางว่านายปรีดี พนมยงค์ไปลอบปลง
 พระชนม์ในหลวง ดำรงไว้ทำการจับกุมบุคคลทั้งสามในข้อหากบฏภายในราชอาณาจักร และหมิ่นประมาท
 นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๔๙๐ ร.ต.อ. เชื้อ สุวรรณศรี ผู้ช่วยเลขานุการ
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้สัมภาษณ์แทนหนังสือพิมพ์ว่า คดีของพันเอกพระยาวิจิตรสรสาร
 มีผู้คบคิดวางแผนการล้มล้างรัฐธรรมนูญ การโฆษณาของพวกนี้มีหลายกลุ่ม ทุก ๆ กลุ่มมีวิธีการโฆษณา
 แบบเดียวกันคือ กระซิบบอกคนรู้จักให้ช่วยบอกต่อ ๆ กันไป และเขียนข้อความทำนองบัตรสนเท่ห์แจกไป
 ตามสถานที่ราชการและบุคคล

จึงกล่าวได้ว่า การที่รัฐบาลทั้งสองชุดคือ สมัยนายปรีดี พนมยงค์ และ พลเรือตรี ถวัลย์
 ชำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ไม่สามารถคลี่คลายกรณีสวรรคตให้กระจ่างแจ้งอย่างแน่ชัด ทำให้
 กรณีสวรรคตกลายเป็นเรื่องลึกลับมีตนม มีผู้วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ นา ๆ เป็นเหตุให้ความเชื่อถือนของ
 ประชาชนที่มีต่อรัฐบาลลดน้อยถอยลง อีกทั้งพรรคประชาธิปัตย์ได้นำมาเป็นสาเหตุในการโจมตีรัฐบาล
 รัฐบาลต้องอยู่ในฐานะลำบากจนกระทั่งเกิดรัฐประหาร

สาเหตุประการที่ห้า รัฐบาลหย่อนสมรรถภาพในการบริหารงาน

ผลที่เกิดจากสงครามทำความเสียหายให้แก่ประเทศ เป็นส่วนรวม ฉะนั้นการฟื้นฟูบูรณะประเทศ
 ภายหลังสงครามจึงต้องการรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ และทั้งนี้ต้องอาศัยเวลาใน
 การดำเนินการอีกด้วย แต่ปรากฏว่ารัฐบาลชุดหลังสงครามมีหลายชุด แต่ละชุดมีอายุสั้น กล่าวคือ

๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ - ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ - รัฐบาลชุดนายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี

(๑๗ วัน)

* หนังสือพิมพ์สยามนิกร ฉบับประจำวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๔๙๐

๒ หนังสือพิมพ์สยามนิกร ฉบับประจำวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๙๐

- ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ - ๒๔ มกราคม ๒๔๘๘ - รัฐบาลชุด ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี
(๔ เดือน ๗ วัน)
- ๓๑ มกราคม ๒๔๘๘ - ๑๘ มีนาคม ๒๔๘๘ - รัฐบาลชุดนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี
(๑ เดือน ๑๘ วัน)
- ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๘ - ๘ มิถุนายน ๒๔๘๘ - รัฐบาลชุดนายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี
(๒ เดือน ๑๕ วัน)
- ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๘ - ๒๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ - รัฐบาลชุดนายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี
(๒ เดือน ๑๐ วัน) (ครั้งที่สอง)
- ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๘ - ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐ - รัฐบาลชุดพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์
(๕ เดือน ๗ วัน) เป็นนายกรัฐมนตรี
- ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐ - ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ - รัฐบาลชุดพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์
(๕ เดือน ๘ วัน) เป็นนายกรัฐมนตรี (ครั้งที่สอง)

คิดโดยเฉลี่ยแล้วรัฐบาลชุดหลังสงครามมีอายุเพียง ๘ เดือนเศษ ฉะนั้นการบริหารของรัฐบาล
เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้จึงยากที่จะสำเร็จลงไปด้วยดีเนื่องจากมีเวลาจำกัด นี่เป็นเหตุ
หนึ่งที่ทำให้รัฐบาลชุดหลังสงครามไม่สามารถแก้ไขภาวะความยุ่งยากอันเกิดจากสงครามได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

รัฐบาลชุดสุดท้ายก่อนหน้าที่จะมีการรัฐประหารได้แก่ รัฐบาลชุดพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวา-
สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี และนับว่าเป็นรัฐบาลที่มีเวลาบริหารงานนานกว่ารัฐบาลชุดหลังสงคราม
แต่ในสมัยนี้เองรัฐบาลถูกโจมตีมากที่สุดเกี่ยวกับการหย่อนสมรรถภาพในการบริหารงาน การคอร์รัปชัน
ในวงการรัฐบาลตลอดจนการทุจริตในสถานูแทน กล่าวคือ ปัญหาใหญ่ที่รัฐบาลต้องรับภาระหนักได้แก่
ปัญหาการครองชีพที่สูงขึ้นเนื่องมาจากภาวะเงินเฟ้อ ค่าของเงินตกต่ำ รวมทั้งการขาดแคลนเครื่องอุปโภค
บริโภค พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์นายกรัฐมนตรีให้สัมภาษณ์ว่า "ในเรื่องแก้ปัญหาการครองชีพ
ที่กำลังสูงอยู่ในปัจจุบันนี้ ถ้าทำไม่สำเร็จผมจะลาออก"

หนังสือพิมพ์เสรีกรุง ฉบับประจำวันที ๑๘ กันยายน ๒๔๘๘

ในเดือนธันวาคม ๒๔๔๙ รัฐบาลได้จัดตั้งองค์การสหภาพ โดยมีนโยบายขายสินค้าให้แก่ประชาชนในราคาถูกเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในเรื่องค่าครองชีพสูง แต่กิจการดำเนินไปได้ไม่กี่เดือนก็ต้องเลิกไปในเดือนพฤษภาคม ๒๔๕๐ เนื่องจากการบริหารงานไม่มีประสิทธิภาพขาดการตรวจตราควบคุมโดยเคร่งครัด เกิดการคอร์รัปชันและไม่สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ในการนี้ รัฐบาลต้องใช้จ่ายเงินไปนับเป็นสิบล้านบาท พรรคประชาธิปไตยได้อภิปรายโจมตีความล้มเหลวขององค์การสหภาพในการเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐบาลเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๔๕๐ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ รัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้อำนวยการองค์การสหภาพได้แถลงยอมรับความบกพร่องการดำเนินงานขององค์การสหภาพ จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยเลยว่าเมื่อพลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ จัดตั้งรัฐบาลในครั้งที่สองหลังจากการเปิดอภิปรายทั่วไป ดร.ทองเปลว ชลภูมิ จึงไม่มีรายชื่อรวมในคณะรัฐมนตรี

นอกจากนั้นการปฏิบัติงานของรัฐบาลยังทำไปด้วยความหละหลวมไม่มีระเบียบหลักเกณฑ์ที่แน่นอน คือ การมอบในสมาชิกสภาผู้แทนทำหน้าที่บางอย่างแบบข้าราชการประจำ เช่น อนุญาตให้สมาชิกสภาผู้แทนขอจอบจากรัฐบาลไปจำหน่ายให้แก่ประชาชนในท้องที่ของตนในราคาถูกในการตอบกระทู้นายชรรณบุญ เทียนเงิน (ชลบุรี) เรื่องผู้แทนรับจอบไปจำหน่าย นายจำลอง กาวเรือง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยแพร่รายชื่อผู้แทน ๔๔ นายขอจอบจากระทรวงพาณิชย์ไปจำหน่ายคนละ ๕๐๐ เล่ม มอบให้ผู้แทนนำเงินไปแลกเปลี่ยนที่รัฐบาลต้องการคืนจากประชาชน นายเสวต เปี่ยมพงษ์สานต์ เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้สัมภาษณ์ว่า จะฟ้องผู้แทน ๒๐ คนที่นำเงินจากระทรวงการคลังไปให้ราษฎรแลกแล้วไม่ส่งคืน มอบให้ผู้แทนยืมเงินจากองค์การสหภาพไปซื้อสินค้าสิ่งของมาให้องค์การสหภาพจำหน่าย ในการตอบกระทู้นายสนันท์ สายสว่าง (นครปฐม) เรื่องเงินยืมขององค์การสหภาพ พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ เปิดเผยแพร่รายชื่อผู้แทน ๒๔ คนที่ยืมเงินจากองค์การสหภาพแล้วยังใช้ไม่หมด ฉะนั้นจึงปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ลงข่าวเกรี้ยวกราวเรื่องสมาชิกสภาผู้แทน

^๑ รายงานการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ ๕/๒๔๕๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๔๕๐

^๒ รายงานการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ ๒๒/๒๔๕๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๔๕๐

^๓ หนังสือพิมพ์สยามนิกร ฉบับประจำวันที ๒๓ เมษายน ๒๔๕๐

^๔ รายงานการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ ๒๓/๒๔๕๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๔๕๐

ทุจริต ถึงกับตั้งศัพท์ว่า "ผู้แทนกินจอบ กินเสียม กินขันน้ตร" นับเป็นครั้งแรกที่สมาชิกสภาผู้แทนได้รับ
การวิพากษ์วิจารณ์อย่างขนานใหญ่ บทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย กล่าววิจารณ์ว่า

"เจตนาของผู้แทนเป็นสิ่งควรสรรเสริญ แต่การกระทำตามเจตนาแม้ถึงความหลากหลายจิต
พิศวงในมารยาทของผู้แทนราษฎรผู้ภาวะที่อารยะประเทศเขาเทอคทูนวามีเกียรติ... เราไม่
ต้องการใดเห็นพละกำลังเขาไปปะปนที่ประชุมอันสะอากีโหทางควมมุดทิน เราขอใญ่แทนราษฎร
ควยกันเองตั้งขอร้ง เกียจผู้ที่ยังไม่ไคฟอกตนเองให้ชาว... กอนใดเขาผู้วงประชุมอันมีเกียรติใน
สภาผู้แทนราษฎร"

ปัญหาเรื่องการลักลอบส่งชาวไปขายนอกประเทศก็เป็นปัญหาหนึ่งที่รัฐบาลแก้ไขไม่ตก หนังสือพิมพ์
และประชาชนกล่าวหาว่าบุคคลในคณะรัฐบาลมีส่วนพัวพัน แม้แต่รายงานของหน่วยราชการก็กล่าวถึง
ความบกพร่องของรัฐบาลไว้ว่า

"ความไร้สมรรถภาพและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวได้นำมาซึ่งความเสื่อมเสียในการ
ควบคุมการนำสินค้าออกไม่ไคผลเต็มที่... โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลักลอบส่งชาวออกซึ่งอาจมี
ปริมาณทั้งครั้งหนึ่ง ของปริมาณชาวที่ส่งออกโดยถูกต้องตามกฎหมาย"^๒

ร.ท.อ. เฉียบ ชัยสงค์ นายตำรวจสันติบาลในสมัยนั้นได้วิจารณ์การทุจริตเรื่องชาวในวงการ
รัฐบาล ดังนี้

"การคอร์รัปชั่นเกิดขึ้นอย่างขนานใหญ่เมื่อทางราชการได้ประกาศใญ่ผู้สามารถถูกว่าซื้อชาว
ส่งออกการชาวไครับสิทธิส่งชาวออกขายนอกประเทศอย่างเสรี ๓ เปอรเซนต... ความประกาศ
ฉบับนี้ของรัฐบาลก็เป็นเหตุให้ชาวถูกจับ ถูกบังคับให้ขายชาวมิให้เก็บเอาชาวนั้นไป
เพราะเหตุทรงอิทธิพลของการ "แข็งดี" หาผลกำไรอย่างมหาศาลในการส่งขายนอกประเทศ นอก
จากนั้นก็ยังปรากฏว่าชาวสารพัดกถึงมีราษฎร เพอการบริโภครักกลายเป็นชาวสารชนิกเลว เป็น
ชาวเกาที่เหม็นสาบหรือไคเป็นชาวที่แหลหาชินคมีไค ไคไคอะไรกับคมีใหญ่กิน ราษฎรก็

^๑ พิมพ์ไทย ฉบับประจำวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐

^๒ รายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย, หน้า ๒

แรงชักหักกระดูกรัฐบาลอย่างอื่นมีว่าคนไทยปลูกข้าวเองแต่ก็ต้องมากินข้าวที่มีคุณภาพเลวเช่นนี้ ข้าก
หาช้อยากเสียอีกควย"

สำหรับการลักลอบนำข้าวออกนอกประเทศนี้ หากพิจารณาอีกด้านหนึ่งคือ การขายข้าวไคร้ราคา
สูงทำให้พ่อค้าได้เงินตราต่างประเทศจำนวนมาก และเวลาขากลับก็นำเงินนี้ซื้อสินค้าต่าง ๆ เข้า
ประเทศ เป็นการบรรเทาการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคได้ทางหนึ่ง

ควยเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงมีผู้กล่าวถึงการคอร์รัปชันในสมัยนั้นว่า นับเป็นการเคราะห์ร้ายยิ่ง
ที่การฉ้อราษฎร์บังหลวงและการแสวงหาผลประโยชน์ไม่จำกัดอยู่แค่เฉพาะพ่อค้าและข้าราชการ แต่ได้แผ่ขยาย
ไปถึงคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเช่นเดียวกัน^๒ ศาสตราจารย์เควิต วิลสัน ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุของการ
ฉ้อราษฎร์บังหลวงประเภทนี้ในครั้งนั้นว่า มาจากการสูญเสียขวัญและวินัยในการปฏิบัติงานและการมีโอกาส
ใหม่ ๆ ที่สามารถรวยได้ในภาวะยุ่งเหยิงหลังสงคราม ประกอบกับข้าราชการประจำผู้มีรายได้คงที่
ต้องประสบปัญหาความเดือดร้อนในการครองชีพเพราะภาวะเงินเฟ้อ

การหย่อนสมรรถภาพและการคอร์รัปชันในวงการรัฐบาลจึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลพลเรือตรี ถวัลย์
ธวัชมนาวาสัจฉี ได้รับความวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก จากการสนทนาระหว่างนายตำรวจสะท้อนให้เห็น
ถึงการบริหารของรัฐบาลไปอย่างที ร.ท. อ. เจียม ชัยสงค์ นายตำรวจสันติบาลเล่าว่า เมื่อเขาไป
รายงานพลเรือตรี สังวรณ สุวรรณีชีพ อธิบดีกรมตำรวจเพื่อขอหมายค้นจับกุมผู้ที่เขาสืบรายงานว่าก่อ
การรัฐประหาร อธิบดีกรมตำรวจไม่อนุมัติ บอกว่าขอเป็นกลางพร้อมกับอธิบายว่า

^๑ ร.ท. อ. เจียม (ชัยสงค์) อัมพูนันท์, มหาวิทยาลัยของข้าพเจ้า (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์,
๒๕๐๑), หน้า ๕๒๒ - ๕๓๓

^๒ Frank C. Darling, Thailand and the United States. (Washington D.C.:
Public Affairs Press, 1965), p. 55

^๓ David Wilson, op. cit., p. 23

^๔ W.D. Reeve (ที่ปรึกษากระทรวงการคลังสมัยนั้น), เรื่องเดิม, หน้า ๑๖

"คุณเจียบอยู่สันตติบาลก็อยู่แล้วไม่ใช่หรือว่าราษฎรไม่ชอบรัฐบาลหลวงช้างงา หนังสือพิมพ์กตัญญูอยู่เรื่อย... ก็เมอราษฎรเขารังเกียจรัฐบาลนี้ว่าไม่ไคความแล้ว เรายังจะสนับสนุนให้รัฐบาลนี้อยู่ต่อไปก็เป็นเรื่องไม่ถูก คุณอยู่สันตติบาลก็ยอมรับอยู่เต็มอก ว่ามันแข็งลิ้นนักก็ให้ออกไปเสียดีกว่า เราไม่เกียเพราะเราเป็นข้าราชการประจำ"

และเมื่อ ร.ต.อ. เจียบ ชัยสงค์ ไคสนทนากับ พ.ต.อ. บรรจงศักดิ์ จีฟเป็นสุข ผู้บังคับการตำรวจเขต ๘ และได้เล็งเห็นว่าจะมีการกบฏ พ.ต.อ. บรรจงศักดิ์ ตอบว่า

"เรื่องกบฏกะแบกนี้รู้สึกเฉย ๆ เพราะคนที่จะก่อการ เช่นนั้นก็ เป็นคนไทยที่รักชาติบ้านเมืองเหมือนกัน เมื่อเขาเห็นว่าผู้บริหารประเทศบ้านเมืองไปไม่ไหวแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของผู้รักชาติทุกคนที่จะต้องรับผิดชอบต่อประเทศชาติบ้านเมือง เขาก็ต้องการให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองด้วยกันทั้งนั้น คุณดูช่วงเวลาบ้านเมืองของเราเป็นอย่างไร หลังสงครามนี้เสร็จธุรกิจยังไม่ฟื้น ราษฎรก็ยังแยบยลของก็แพงเหลือเกิน ถ้าเขาแก้ไขของถูกลงคุณไม่ชอบอย่างนั้นหรือ"

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า แม้แต่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในวงการรัฐบาลก็ยังเอือมระอาต่อการบริหารงานของรัฐบาล

ทางฝ่ายรัฐบาลเองก็ได้มีการประชุมปรึกษาหารือเรื่องการหย่อนสมรรถภาพในการบริหารงาน เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๔๙๐ ที่ทำเนียบท่าช้างของนายปรีดี พนมยงค์ ผู้ที่เขาร่วมประชุมได้แก่

๑. นายปรีดี พนมยงค์	รัฐมนตรีอาวุโส
๒. พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์	นายกรัฐมนตรี
๓. พลเอก อุดม อุดมเดชจรัส	ผู้บัญชาการทหารบก

^๑ ร.ต.อ. เจียบ (ชัยสงค์) อัมพนันท์, เรื่อง เกม, หน้า ๕๕๕

^๒ ร.ต.อ. เจียบ (ชัยสงค์) อัมพนันท์, เรื่อง เคียวกัน, หน้า ๕๕๔

^๓ ข้อเขียนของ พ.ต.ท. เทียน สุโกศล, ในหนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเอก อุดม อุดมเดชจรัส (พระนคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๔๙๓)

๔. พลเรือโท สิทธุ กมลนาวิน	ผู้บัญชาการทหารเรือ
๕. หลวงนฤเบศรมานิต	อธิบดีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
๖. พลเรือตรี สึงวรรณ สุวรรณชีพ	สารวัตรใหญ่ทหารบก
๗. พลตำรวจตรี พระพิจารณพลกิจ	อธิบดีกรมตำรวจ
๘. พลโท เรือง เรืองวีระบุษ	ปลัดกระทรวงกลาโหม

ในการประชุมครั้งนั้น พลเอก อุดม อุดมเดชจรัส เป็นผู้มอบหมายมากที่สุดในการพูดถึงการปฏิบัติงานของรัฐบาล "ท่านใดแถลงในที่ประชุมให้หัวหน้าคณะรัฐบาลทราบว่า ท่านไม่พอใจในพฤติกรรมทุจริต กินโกงในวงราชการตั้งแต่ชั้นเด็ก ๆ จนถึงผู้ใหญ่อย่าง เอ็กเกริกโดยรัฐบาลไม่สามารถจะหาทางปราบปรามหรือปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้ ดูเหมือนว่าคณะรัฐบาลจะปล่อยปละละเลย ทำให้เข้าใจว่าถ้าไม่เกิดจากความอ่อนแอไร้สมรรถภาพ ก็รู้เห็นเป็นใจในการกระทำเช่นนั้นด้วย" มีการโต้เถียงกันอย่างรุนแรงในที่ประชุมถึงกับพลเรือตรีอภัยธรรม์ พลเอกอุดมว่า ต้องการตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หรือ ^๒ แต่พลเอกอุดมได้ตอบปฏิเสธ ท้ายที่สุดที่ประชุมได้ตกลงกันที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่

ข่าวการวิพากษ์วิจารณ์การคอร์รัปชันในวงการรัฐบาลได้ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำ จึงมีเสียงเรียกร้องให้พลเอก อุดม อุดมเดชจรัส ผู้บัญชาการทหารบก เป็นประธานกรรมการปราบปรามข้าราชการทุจริต เนื่องจากสมัยเป็นอธิบดีกรมตำรวจ เคยจับรัฐมนตรีในข้อหาทุจริตมาแล้วได้แก่ นายวิเศษ ปานะนนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง นายพลอากาศตรีเจียม โกมลมิตร รัฐมนตรี นายเลียง ไชยกาล หัวหน้าพรรคประชาชนและ พ.ต.ท. พิชญ์ นิลวัชานานนท์ สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เขาพบพลเอกอุดม อุดมเดชจรัสขอร้องให้ เป็นประธานกรรมการปราบปราม

^๑ พ.ต.ท. เทียน สุโกศล, เรื่องเดียวกัน

^๒ พลเอก เรือง เรืองวีระบุษ, เรื่องเดียวกัน

^๓ ชลอ ศรีพิรากร, สันติบาลใต้ดิน (พระนคร : โรงพิมพ์มิตรไทย, ๒๕๔๕) หน้า ๓๕

ข้าราชการทุจริต แผลงเอากองคฤหาสน์ไปโดยอ้างว่ากฎหมายให้อำนาจน้อยเกินไป จับได้แค่เฉพาะ
พันเอก ถ้าจะปราบกันจริง ๆ คงสามารถจับรัฐมนตรีหรือแม่แต่นายกรัฐมนตรี^๒

ก่อนหน้ารัฐประหารเพียง ๓ วัน น้อย อินทนนท์ ได้กล่าวถึงฐานะของรัฐบาลไว้อย่างน่าฟังว่า

"ตลอดอายุของการเป็นนายกรัฐมนตรีมา ๒ ยุค ๒ สมัย พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์
ได้แสดงความสามารถควรแก่การสรรเสริญหลายประการ อาทิ การควบคุมคณะรัฐบาลของทานให้
เป็นปึกแผ่นอยู่ได้ และดำเนินงานสำคัญต่าง ๆ ในประเทศสำเร็จไปหลายชิ้น แต่ความสำเร็จของ
ความสำเร็จนั้น ถึงจะสำคัญเพียงใดก็ยังไม่เท่ากับความเสียหายใหญ่ภายในประเทศ ๒ ประการ ๑. ขาว
ซึ่งเป็นอาหารประจำวัน และข้าราชการทุจริตอันเป็นโรคประจำชาติหลังสงคราม ซึ่งทานอาจ
ดำเนินงานให้บรรลุลดความสำเร็จไปได้เหมือนกันถ้าทานมีเขาและหลังที่แข็งแรง เพราะความเค็ด
ขาดเป็นยวดยานเดียวที่จะรักษาโรคทั้ง ๒ นั้นได้ และเพราะความใจอ่อน เขาอ่อน เป็นโรค
ประจำตัวที่นายถวัลย์ผู้กล้าจะเกลียดเพื่อนจะซังไปเสียทั้งนั้น รักษาไม่รู้จักหายเหมือนกัน
ปัญหาที่ควรจะต้องบรรลุล่วงไปนานแล้วจึงยังค้างคาวคาซึ่งมาจนบัดนี้ ทานเป็นนายกรัฐมนตรีที่เหมาะสม
สำหรับจะคุมพวกใหญ่เป็นปึกแผ่นอยู่ได้ในยามปกติหรือคับขันควยดินเพียง ๒ นิ้วของทาน แต่คน
สักก็ล้นก็ไม่อาจเรียกขานมาสู่ทองประชาชนพลเมืองที่กำลังอดก้นกระจองอแงอยู่ในขณะนี้ได้"^๓

สรุปได้ว่า นอกจากรัฐบาลชุดหลังสงครามมีอายุสั้นอันเป็นอุปสรรคในการทะนุบำรุงฟื้นฟู
ประเทศภายหลังสงครามแล้ว การหย่อนสมรรถภาพในการบริหารของรัฐบาลชุดพลเรือตรี ถวัลย์
ชำรงนาวาสวัสดิ์ก็ยังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง เป็นเหตุให้คณะรัฐประหารนำมาเป็นข้ออ้าง
ในการทำรัฐประหาร ดังปรากฏในแถลงการณ์ฉบับที่ ๑ และในคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
จักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๔๙๐

^๑ พระราชบัญญัติกำหนดวิธีพิจารณาลงโทษข้าราชการและพนักงานเทศบาลผู้กระทำความผิดหน้าที่หรือหย่อน
สมรรถภาพ พ.ศ. ๒๔๙๐

^๒ หนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย ฉบับประจำวันที ๓๐ ตุลาคม ๒๔๙๐

^๓ น้อย อินทนนท์, คอลัมน์ระหว่างบรรทัด, พิมพ์ไทย ฉบับประจำวันที ๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

สาเหตุประการที่หก การเปิดอภิปรายทั่วไปลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล

ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๐ พรรคประชาธิปัตย์ได้เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลชุดพลเรือตรี อดุลย์ สาริณานาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา ๓๔ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ผู้คดีในการอภิปรายได้แก่

๑. ไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยภายในตามนโยบายที่แถลงไว้
๒. ไม่สามารถรักษานโยบายการเงินของชาติไว้ในทางมั่นคง ทำให้ฐานะการคลังล้มเหลวลงทุกทาง
๓. ในทางเศรษฐกิจได้ดำเนินการทางเศรษฐกิจผิดพลาดไม่เหมาะสมแก่ภาวะการณ์ปัจจุบัน เป็นเหตุให้ประชาชนเดือดร้อนในการครองชีพ
๔. การต่างประเทศไม่อาจสร้างความเชื่อถือกับนานาประเทศตามนโยบายที่แถลงไว้
๕. ใช้อำนาจทางการเมืองแทรกแซงในราชการประจำ ทำให้เกิดผลเสียหายแก่ราชการแผ่นดิน
๖. ไม่สามารถรักษาระบอบของราชการให้อยู่ในระดับที่สมควร ทำให้ราชการขาดกำลังใจที่จะปฏิบัติราชการ
๗. ทางการศึกษาของชาติ รัฐบาลนี้ไม่ได้ปรับปรุงและดำเนินการตามนโยบายที่แถลงไว้
๘. ไม่สามารถค้นหาข้อเท็จจริงแถลงต่อประชาชนให้ทราบว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๙ สวรรคตเพราะเหตุใด

การอภิปรายใช้เวลาตั้งแต่วันที่ ๑๕ ถึง ๒๗ พฤษภาคม รวม ๔ วัน ปรากฏว่า รัฐบาลชนะการลงมติไม่ไว้วางใจด้วยคะแนน ๔๖ ต่อ ๕๕

^๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทน สมัยสามัญ ชุดที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๐ เล่ม หนา ๒๙

^๒ รายงานการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๐

การอภิปรายในครั้งนี้ถึงแม้ว่า รัฐบาลสามารถชนะการลงมติไม่ไว้วางใจ แต่ผลของการอภิปรายยังความกระทบกระเทือนต่อฐานะของรัฐบาลเป็นอย่างมาก เพราะเหตุที่ใช้เวลานานเป็นประวัติการณ์ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ถึง ๒๗ รวม ๘ วัน และมีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงทั่วประเทศ อีกทั้งปรากฏเป็นข่าวใหญ่ในหน้าหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ เป็นการกระตุ้นเร้าประชาชนให้หันมาสนใจการอภิปราย ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของรัฐบาลอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าเรื่องนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม ศาสตราจารย์วิลสันได้กล่าวว่า การหลอหลอมของใจความคิดเห็นของประชาชนยังผลให้เกียรติภูมิและอำนาจของรัฐบาลถูกทำลาย และยังเป็น การสร้างบรรยากาศของความสับสนวิฤตภาครวมทั้งการคาดการณต่าง ๆ

อาจกล่าวได้ว่า การเปิดอภิปรายทั่วไปของพรรคประชาธิปัตย์เสมือนเป็นการทำรัฐประหารทางสภา เปิดทางให้คณะทหารทำรัฐประหารรัฐบาลในเวลาต่อมา

สาเหตุประการที่เจ็ด ความไม่พอใจของฝ่ายทหารบก

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลไทยสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีได้จัดส่งทหารไปไปยังภาคเหนือเรียกว่า กองทัพพายัพ กองทัพพายัพได้ทำการสู้รบยึดครองเมืองเชียงตุง เมืองพาน และได้เรียกชื่อดินแดนที่เข้ายึดครองนี้ว่า สหรัษฎไทยเดิม ซึ่งอยู่ในความครอบครองของอังกฤษ เมื่อญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้ฝ่ายพันธมิตร รัฐบาลไทยซึ่งมีนายควง อภัยวงศ์เป็นนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศสันติภาพเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๘ มีใจความว่า การประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญและความประสงค์ของประชาชนชาวไทย ตลอดทั้งไทยพร้อมที่จะคืนดินแดนบางส่วนที่ไทยยึดครองให้แก่อังกฤษ

เมื่อสงครามสงบลงแล้ว รัฐบาลไทยได้ทำการปลดปล่อยทหารกองทัพไทยต้องถอนตัวออกจาก

สหรัฐอเมริกา แต่การเคลื่อนย้ายทหารในครั้งนั้นมิได้เป็นไปด้วยความราบรื่น มีเหตุขลุกขลกบ้าง ประการเป็นเหตุให้ทหารประสบความยากลำบากในการเดินทางกลับ เกิดความรู้สึกไม่พอใจในหมู่ทหาร ที่ว่ารัฐบาลทอดทิ้งไม่เหลียวแลเอาใจใส่ พลโท จีระ วิชิตสงคราม (อดีตแม่ทัพพายัพ) รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหมได้ชี้แจงสาเหตุของความบกพร่องของการเคลื่อนย้ายทหารในครั้งนั้นว่า ทหารที่เดินทางจากสนามรบมารอขึ้นรถไฟกลับ ต้องเดินกำหนดคอยอย่างกระตั้นหัน เนื่องจากฝ่ายสหประชาชาติต้องการขนทหารผู้บาดเจ็บมากอนเป็นเวลา ๒ เดือน เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงเกิดการอดเวง "บางหน่วยก็ขอให้หาที่พักใหม่ การเงินการทองก็อดหมานเหมือนกัน เพราะเหตุว่า เมื่อก่อนที่จะลงมาเขาของเก็บหมดแล้วเตรียมจะขึ้นรถไฟ เมื่อเสียเวลาเช่นนั้น และเงินส่งไม่ทัน บางหน่วยขออนุมัติเงินทางมาเอง บางหน่วยก็เกิดการเข้าใจผิดโดยมีพวกทหารขอกลับเอง ก็อนุมัติให้ทหารเดินทางลงมา เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เลยเกิดการอดหมานกันขึ้น" และเมื่อทหารกลับที่ตรงแล้วรัฐบาลมีโครงการจะให้จัดส่งทหารจากที่ส่งไปยังที่รับมา "แต่ว่าขณะนั้นรถไฟก็ไม่มี ขอรถไฟก็ไม่ได้ ให้ทหารคอยอยู่ ทหารก็บอกว่าอยากกลับบ้าน เพราะฉะนั้นบางหน่วยก็ไม่สามารถจะจัดอย่างไรได้ ก็อนุมัติให้ทหารเดินทางกลับไปได้"

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐบาลเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๔๙๐ ภายใต้หัวข้อปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย พันเอกชวง เชวงศักดิ์สงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้กล่าวถึงความบกพร่องในการปลดปล่อยทหารหลังสงครามว่า "จะเพาะการปลดปล่อยทหาร เมื่อเสร็จสงครามนั้นเกือบจะเรียกได้ว่าปลดปล่อยอย่างรีบด่วนเหมือนปล่อยกลางแปลง ซึ่งยอมไม่ถูกต้องด้วยแผนวิธีการของเสนาธิการ ในเรื่องการปล่อยโดยไม่พร้อมและเป็นระเบียบเรียบร้อย กล่าวคือ ไม่ได้นำทหารเข้าสู่ที่ตงปรกติแล้วจัดการอบรมสรวานชงและให้การสงเคราะห์บำรุงจิตใจของเขาเสียก่อนแล้วจึงปลดปล่อยกลับภูมิลำเนาเช่นนั้น เป็นสาเหตุหนึ่งของความระส่ำระสาย และเป็นบ่อเกิดแห่งประทุษกรรมใด"

๑ รายงานการประชุมสภาผู้แทน ครั้งที่ ๓/๒๔๙๐ (สามัญ) ชุดที่ ๑ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๔๙๐

๒ เรื่องเดียวกัน.

ฉะนั้น ทหารที่กลับจากการรบซึ่งต้องเสียชีวิตและเผชิญกับความลำบากตรากตรำอยู่ในภาวะ
ที่เรียกว่า เมื่อเสร็จสงครามแทนที่จะได้รับการต้อนรับ บำรุงขวัญจากทางราชการและประชาชน
ต้องมาพบกับความเหนื่อยยากลำบากในการเดินทางกลับ ทำให้ทหารได้รับความกระทบกระเทือนทั้ง
ทางร่างกายและจิตใจ รู้สึกไม่พอใจรัฐบาลที่ไม่สนใจพวกตน ยิ่งรัฐบาลชุดหลังสงครามเป็นรัฐบาล
ชุดพลเรือนด้วยแล้ว ความรู้สึกว้าวรัฐบาลไม่สนใจกิจการทหารจึงทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

พลโท กาจสงคราม ผู้เป็นหัวหน้าคนหนึ่งของคณะรัฐประหาร ๒๔๙๐ ก็ได้แสดงความรู้สึก
ต่อสภาพของกองทัพบกในครั้งนั้นดังนี้

"เมื่อตอนตัวกลับลงมาแล้ว ก็ได้รับความโหดร้ายทารุณได้มีคำสั่งให้ปลคนายทหารออกจาก
ประจำการอย่างฉับพลันทันที นายทหารต้องออกจากหน้าที่ในขณะที่เดินทางอยู่บนถนนหลวงระหว่าง
ลำปางกับเชียงใหม่ บางคนและบางรายถูกผู้ร้ายปล้นและฆาตภายในรถเมล์ บางรายได้รับบาดเจ็บ
มาตายที่กรุงเทพฯ บางคนต้องพลัดพรากกับครอบครัว กองทัพทั้งกองตอนกลับมามีขนาด
เล็กรวดค คนทั้งหลายมองดูทหารไทยเหมือนกับมองดูนักโทษทหารญี่ปุ่นผู้เข้ามากรุงเทพฯ
และถูกจับไป คนหลายคนช่วยกันประท้วงประหารกองทัพทั้งทางตรงและทางอ้อม พลทหาร
โดยมากใส่เสื้อกางเกงขาววินมาดถึงที่ถึงแล้วเบิกไม่ได้ ไม่มีจ่าย การปกครองบังคับบัญชาจำ
ต้องปล่อยให้ไปชั่วคราวก่อน เพราะกองทัพทั้งหลายมีชื่อว่า เป็นกรมกองทหารก็แต่ในนามเท่านั้น
ด้วยมีความทรุครุ่ทั้งกายและใจ คนทั้งหลายเห็นว่ากองทัพเกือบไม่มีประโยชน์ไปเสียแล้ว"

นอกจากนั้นภายหลังจากสงครามรัฐบาลต้องปลดปล่อยทหารออกไปเป็นทหารกองหนุนเป็นจำนวน
มาก ทั้งนี้ก็เพราะสงครามได้ยุติลงแล้วจึงไม่จำเป็นต้องมีอัตรากำลังทหารเหมือนสมัยสงคราม
ประกอบกับฐานะเศรษฐกิจยังไม่ฟื้นตัว งบประมาณรายจ่ายต้องลดลง อีกทั้งทางฝ่ายพันธมิตรตั้งข้อ
รังเกียจลัทธิทหารนิยมดังที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อธิบดีนายกรัฐมนตรี้แล้วว่าได้ประวิงเวลาปลด
ทหารเอาไว้ ฝ่ายอังกฤษจึงถามว่า "ที่ห้าครั้งนี้จะเก็บพวกอักษะนิยมไว้เป็นกรูอนุชนต่อไปหรือ" ^๒ สำหรับ

^๑ พลโท กาจสงคราม, เรื่องกำลังและอำนาจของประเทศชาติ (พระนคร : โรงพิมพ์บริษัท
รัฐภักดิ์ จำกัด), หน้า ๒๖ - ๒๗

^๒ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, "การเจรจาระงับสถานะสงครามกับบริเตนใหญ่" ชุมนุมวรรณคดี
ทางการเมือง (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๐), หน้า ๒๒

นโยบายของรัฐบาลที่มุ่งอาหารที่ถูกปลดปล่อย รัฐบาลได้ตั้ง "คณะกรรมการพิจารณาหาทางช่วยเหลืออาหาร
 กองหนุน" โดยยึดหลักให้ทหารกองหนุนกลับภูมิลำเนาประกอบอาชีพเกษม แต่กว่าทหารกองหนุนจะมีอาชีพ
 เป็นหลักแหล่งย่อมกินเวลานานพอสมควร ฉะนั้นทหารที่ได้รับการปลดปล่อยเป็นจำนวนไม่น้อยต้องกินร
 ขวนขวายในการทำมาหากิน และที่ว่างงานก็มี จึงมีทหารบางคนหันไปประกอบการทุจริตเป็นสาเหตุหนึ่ง
 ของความไม่สงบเรียบร้อย จากจดหมายเปิดผนึกของนายสิบคนหนึ่ง เขียนถึงนายกรัฐมนตรีสะท้อนให้เห็น
 ถึงสภาพของทหารกองหนุน เฉพาะอย่างยิ่งทหารชั้นผู้น้อยได้มากที่เกี่ยวดองนี้คือ

เขียนที่จังหวัดพระนคร

กราบเรียน พลฯ ปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทย

ข้าพเจ้าพร้อมด้วยสมัครพรรคพวกเป็นนายสิบที่ทางราชการได้ปลดปล่อยออกจากราชการภาย
 หลังเมื่อโลกได้ประกาศอุดมสันติภาพแก่สากลโลกแล้ว การปลดปล่อยคราวนั้นเป็นการปลดปล่อยกันอย่าง
 ไม่มีการช่วยเหลือหรือเห็นอกเห็นใจอะไรเลย ในฐานะที่เป็นผู้พิทักษ์เอกราชแห่งชาติ เอกราชแห่ง
 ชีวิต ทรัพย์สินสมบัติของชาติ ตลอดจนรักษาความปลอดภัยแห่งสันติสุขแห่งมหาชน ข้าพเจ้าและสมัคร
 พรรคพวกได้ถูกรัฐบาลขับไล่ไล่ตะเพิด โดยยื่นบัญชีพลีชีพใ้โดยเดียว รัฐบาลมิได้พิจารณาเลยว่าสมัครพรรค
 พวกของข้าพเจ้ามีความเป็นอยู่ในเคหะสถานเป็นอย่างไร มีสตาจกติดกระเป๋ากันพอจะกินไปตลอดระยะ
 ทางถึงภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ มีลูกเมียพ่อแม่ญาติพี่น้องอยู่ในความอุปการะเท่าใด เมื่อปลดออกจากราชการ
 แล้ว สมัครพรรคพวกของข้าพเจ้าเหล่านี้จะไปทำมาหากินกันอย่างไร และพวกที่ปลดปล่อยเหล่านี้
 เมื่อปลดปล่อยแล้วจะไปอยู่ส่วนไหนของประเทศไทย จะได้รับความลำบากเช่นไรในปัญหา
 ครองชีพอย่างหนาเลือดในขณะนี้บ้าง รัฐบาลมิได้พิจารณาเลย... ในยามที่ประเทศชาติของเราต้อง
 ประสบอยู่ในความบีบบังคับจากสภาพการสงคราม เราได้รับความทารุณโหดร้ายทุกทางจากอาวุธของ

^๑ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๘๘, อนุสรณ์องค์การสูง เคารวะทหารผ่านศึกครบรอบ ๒๐ ปี ๒๔๘๑ - ๒๔๙๐
 (พระนคร : บริษัทเสนาธิการพิมพ์, ๒๔๙๑), หน้า ๒.

^๒ พิมพ์ในหนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที ๓ เมษายน ๒๔๘๘

ชาติก็ จากโรคร้ายไข้เจ็บ... มานอนแรมร่วอยู่ในสนามรบเพื่อรักษาอาณาเขตและดินแดนแห่งประเทศไทย... แต่เมื่อโลกเขากลับคืนสภาพแล้ว พวกข้าพเจ้าได้รับความทุกข์ยากแถมกระอักเลือด รัฐบาลคัดทางปลดอยวิค และปลดอยให้พวกเคนตายในสงครามเป็นไปตามยะถากรรมตามเรื่อง... ยังมีพวกเคนตายเหล่านั้นทองเหี่ยวไปอย่างน่าสงสาร เขาต้องเนรเทศชีวิตของเขาไปคล้ายกับหมาวิคหัวเนา... เขาไม่ทราบว่า จะหันหน้าไปพึ่งพาท่านผู้ใด บางคนไม่สามารถจะต่อสู้กับความโหดเหี้ยมแค้นเหล่านั้นไหว เขาต้องนำตัวของ เขาไปอยู่ภายใต้อิทธิพลแห่งการปล้นสะดมเขากิน ทั้ง ๆ ที่เขารู้อยู่ว่า การโจรกรรมเป็นผลร้ายแก่ความสงบสุขของมหาชน และเป็นการเสื่อมเสียเกียรติอย่างร้ายกาจต่อกองทัพบก มันเป็นความผิดของใคร ถ้าท่านผู้พิพากษาทรงไว้แห่งความยุติธรรมแล้ว เขาจะไม่ลงโทษเลยว่ามันเป็นความผิดของบุคคลเคนตายเหล่านั้น

ส.อ. สมบูรณ์ คนฉลาด

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้ทหารบกไม่พอใจรัฐบาลอย่างมากก็คือ อำนาจของทหารบกได้ลดลงยิ่งกว่าสมัยใด ๆ นับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ สมัยจอมพลแปลก พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ลัทธิทหารนิยมเฟื่องฟูถึงขีดสุด แต่มาหลังสงครามลัทธิเสรีนิยมได้ขึ้นมาแทนที่ มีการแข่งขันทางการเมืองอย่างคึกคัก พรรคการเมืองกำลังเป็นที่นิยม รัฐบาลต้องอาศัยความสนับสนุนจากรัฐสภาจึงจะอยู่ได้ ไม่เช่นนั้นก็ต้องลาออกตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ เช่น รัฐบาลชุดที่สองของนายควง อภัยวงศ์ เป็นต้น ทหารประจำการไม่สามารถเข้ามาบีบบังคับทางการเมืองเหมือนสมัยที่แล้ว ๆ มา เพราะถูกห้ามด้วยกฎหมายสูงสุดของประเทศคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ นอกจากถูกลดอำนาจทางการเมืองแล้วในคานากำลังอาวุธทหารยังมีคู่แข่งได้แก่ ขบวนการเสรีไทย พลพรรคของเสรีไทยได้รับการฝึกหัดใช้อาวุธที่ทันสมัยในระหว่างดำเนินงานใต้ดินสมัยสงคราม การจัดตั้งกรมสารวัตรทหารโดยมี พลเรือตรีสังวรณ สุวรรณศัพท์ ซึ่งเคยเป็นเสรีไทยคนสำคัญคนหนึ่งเป็นสารวัตรใหญ่ สิ่งเหล่านี้ดูเหมือนจะ

- ๑ มาตรการ ๒๔ วรรค ๒ สมาชิกพฤกษสภาต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ
- มาตรการ ๒๕ วรรค ๒ สมาชิกสภาผู้แทนต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ
- มาตรการ ๒๖ วรรค ๓ รัฐมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ

มาแข่งอำนาจของทหารบก แต่สิ่งสำคัญที่สุดที่ทหารบกไม่สามารถทนได้ก็คือ กองทัพบกได้รับการดูหมิ่นดูแคลน "บางคนเมื่อสฤทธิเสรีไทยในหนังสือพิมพ์แล้วยังไม่พอ ได้เหยียดหยามกองทัพบกกว่าตั้งมาได้ถึง ๕๐ ปีแล้ว ทำประโยชน์ได้ไม่เท่าเสรีไทยที่เข้ามาเพียงสองปี... ทหารบกมีอาการระส่ำระสายมากก็เพราะนักการเมืองทำขึ้น คิดขึ้น พูดขึ้น... อีกทั้งใคร่ครวญต่อคำมรสุวจาที่พูดออกมาจากปากของคนไทยหลายคน ผู้เป็นนักการเมืองทั้งในและนอกตำแหน่งนั้นด้วย"

พลเอกเนตร ชมะโยชิน เล่าว่า ทหารบกได้รับการดูถูกเหยียดหยามจาก "เสรีไทย" บางคนรวมทั้งรัฐมนตรีบางคน เนื่องจากหวาดระแวงว่าทหารจะกลายเป็นเครื่องมือของผู้นำเผด็จการกึ่งเชนที่เป็นมาในอดีต บางคน "ถึงกับเสียดสี" ประเดิกันว่า ควรยุบเลิก "กองทัพ" เพราะไม่มีความจำเป็นสำหรับประเทศเล็ก ๆ เช่น ประเทศไทย พลเอกเนตรได้กล่าวสรุปถึงความไม่พอใจของทหารบกภายหลังสงครามไว้ว่า

"สำหรับทหารนั้น ในระหว่างสงครามก็ต้องทำงานอย่างหนักในการป้องกันประเทศและเสียสละมาแล้ว ครั้นสงครามยุติลงก็ไม่ได้รับความช่วยเหลือและทุนบำรุงเท่าที่ควร ข้าราชการท่านนั้นยังถูก "เสรีไทย" บางคนดูหมิ่นเหยียดหยามอีกด้วย ความไม่พอใจจึงเป็นทุนเดิมอยู่แล้วเลยกลายเป็นขำใจหนักขึ้น เมื่อถูกดูเหยียดหรือชักชวนก็ชักขึ้นมา"

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงเห็นได้ว่าปัจจัยหรือสาเหตุที่นำไปสู่การเกิดรัฐประหารมีหลายประการด้วยกัน สาเหตุส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจากสงคราม อันได้แก่ปัญหาเศรษฐกิจยังไม่ฟื้นตัว ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย ปัญหาการปลดปล่อยทหาร เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลชุดหลังสงครามต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นการที่รัฐบาลหลังชุดนายปรีดี พนมยงค์ และ พลเรือตรี

---

^๑ พลโทกาจ กาจสงคราม, เรื่องเกม, หน้า ๒๘

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘ - ๒๙

^๓ พลเอกเนตร ชมะโยชิน, งานใต้ดินของพันเอกโยชิ, เรื่องเกม, หน้า ๗๓๘

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕๑

ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีไม่สามารถคลี่คลายกรณีรัชกาลที่ ๘ สวรรคตให้กระจ่างโดย
แน่ชัด ย่อมทำให้รัฐบาลอยู่ในฐานะคลอนแคลนมีแต่ทรุดลงทุกวัน เพราะไม่อาจจัดการโศกของนัก
การเมืองฝ่ายค้านและการวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชน เป็นเหตุใหญ่กระทำรัฐประหารนำมาเป็นข้ออ้าง
ในการทำรัฐประหารในที่สุด

